

СОЛІДАРНІСТЬ І РОЗЧАРУВАННЯ

Баланс польсько-українських
відносин у 2022–2025 роках

Фонд
ім. Стефана Баторія

Солідарність і розчарування

**Баланс польсько-українських відносин
у 2022–2025 роках**

**FUNDACJA
BATOREGO**

IM. STEFANA

FUNDACJA
BATOREGO

IM. STEFANA

Фонд ім. Стефана Баторія

Sapieżyńska 10a

00-215 Warszawa

tel. (48-22) 536 02 00

fax (48-22) 536 02 20

batory@batory.org.pl

www.batory.org.pl

Редакція: Наталка Римська

Коректування: ТОВ «Тирса» (Катерина Сень)

Проект: hora studio

Обкладинка: Тереза Олещук

Верстка: ТОВ «Тирса»

Світлина на обкладинці: Марися Завада/REPORTER

24.02.2025, *Вияв вдячності Польщі Україні з нагоди третьої річниці повномасштабного російського вторгнення*

Тексти удоступнюються на ліцензії Creative Commons.

Визнання авторства на тих самих умовах 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL)

Проект здійснено з дотації Open Society Foundations.

ISBN 978-83-68235-92-0

Видання розповсюджується безкоштовно

Варшава 2025

Зміст

Польсько-українські відносини — асиметрична складність, Едвін Бендик	7
Політика Польщі щодо України у 2022–2025 роках, Томаш Савчук	13
Зовнішня політика та безпека	13
Міграційна політика та інтеграція	15
Економіка і торгівля	18
Культура і пам'ять	21
Громадська думка	23
Висновки	27
Україна–Польща: аудит співпраці та ініціатив 2022–2025 років, Любов Акуленко, Олександра Булана, Сергій Герасимчук, Марія Голубицька, Сніжана Дяченко, Євген Магда	31
Безпека та зовнішня політика	31
Дипломатичні ініціативи і формати співпраці з Польщею	31
Участь України у безпекових механізмах і консультаціях із Польщею	32
Прикордонна співпраця і логістика	35
Реакція України на політичні зміни у Польщі	36
Економіка і торгівля	37
Зусилля України для розвитку двостороннього економічного співробітництва	37
Ініціативи у сфері логістики, транзиту, залізничних та портових маршрутів	38
Міграція й інтеграція	43
Культура і пам'ять	47
Медіа та інформаційний простір	51
Висновки	57
Огляд польської зовнішньої політики щодо України: військова й оборонна співпраця, Яцек Севера	61
Підтримка Збройних Сил України	62
Логістична підтримка	63
Навчання та обмін досвідом	63
Політична підтримка України	64

Витрати на польську допомогу _____	65
Виклики _____	66
Форма польських гарантій безпеки _____	67
Обмін досвідом _____	68
Співпраця в галузі озброєнь _____	68
Вступ України в НАТО _____	70
Підсумок _____	70
Україна–Польща: співпраця у військовій та військово-промисловій сферах,	
Михайло Гончар, Павло Лакійчук _____	73
Період до 2014 року _____	73
Період 2014–2022 років _____	74
Період з 2022 року _____	75
Рішучі дії _____	75
Виборча корекція _____	76
Поточний стан _____	77
Усвідомити помилки _____	79
Зберегти досягнуте _____	81
Україна щодо Польщі. Рекомендації, Міхал Потоцький _____	83
Питання до дискусії _____	86
Польща щодо України. Рекомендації, Сергій Сидоренко _____	87
Що формує ставлення українців до Польщі _____	87
Європейський шлях України _____	89
Рекомендації _____	89
Торгівля і логістика _____	90
Рекомендації _____	90
Членство в НАТО _____	91
Рекомендації _____	91
Війна та безпека _____	92
Рекомендації _____	92
Гуманітарні питання _____	93
Рекомендації _____	93
Історія та складне минуле _____	94
Біографічні довідки _____	95

Польсько-українські відносини — асиметрична складність

Едвін Бендик

Російська атака дронів на Польщу в ніч із 9 на 10 вересня 2025 року була подією, яка потрясла не тільки польську громадську думку і польську політику. Цей інцидент викликав інтенсивну дискусію про майже всі аспекти поточної політики безпеки: від значення членства в Північно-атлантичному альянсі, через двосторонні відносини із західними країнами, до польсько-українських відносин.

Росіяни свідомо порушили повітряний простір держави-члена НАТО, одночасно розпочавши інтенсивну дезінформаційну операцію. Вона мала підірвати довіру польського суспільства до державних органів, показавши, що вони не в змозі забезпечити безпеку польок і поляків, яка перебуває під загрозою через участь у військовій підтримці України. Операція також мала на меті посилити зростання неприязні до українців і допомоги Україні, підкріплюючи переконання, що «це не наша (польська) війна» і що саме Україна зацікавлена в ескалації конфлікту, втягуючи Польщу в більш активну участь.

Не бракує аналізів подій середини вересня та подальшого розвитку ситуації. У контексті даного дослідження важливим є питання польсько-українських відносин. Багато коментаторів звернули увагу, що інцидент із дронами створив шанс для нового початку у взаємних відносинах. Російська атака, попри те, що її вдалося відбити, стала чимось на зразок «польського Перл-Харбора» — система безпеки держави працює, але, по суті, треба погодитися, що ані Польща, ані її найближчі союзники не готові до можливої війни, хід якої визначатиме використання нових військових технологій, зокрема безпілотних систем.

З огляду на це, Україна постає як країна, що володіє цінним досвідом і технологіями, використання яких могло б прискорити необхідне

пристосування польських (і натовських) збройних сил до нових реалій. Підтвердженням усвідомлення цього потенціалу став вересневий візит віцепрем'єр-міністра і міністра національної оборони Владислава Косіяка-Камиша до Києва. Польський політик відвідав столицю України вперше за понад рік роботи на посаді глави МНО, підписав угоди про співпрацю й обмін досвідом. Приблизно в той же час Україну відвідав міністр закордонних справ Радослав Сікорський, відносини помітно поживалися.

На жаль, варто піднятися на найвищий рівень — рівень глав держав, щоб побачити, що не все так добре, і шанс на новий початок, навіть якщо він буде використаний у тактично-практичному вимірі, не призведе до змін у вимірі загальнополітичному. Відносини між президентом України Володимиром Зеленським і президентом Польщі Каролем Навроцьким є, щонайменше, прохолодними. Дипломатична суперечка про те, хто кого має відвідати, показує істотну розбіжність в оцінці важливості взаємних відносин і тем, які повинні їх формувати.

У вересневому інтерв'ю для телеканалу SkyNews президент Зеленський заявив, що польська держава не готова захищати і забезпечувати безпеку своїх громадян у разі масового повітряного нападу з боку Росії. Чи хотів він таким чином підкреслити, що Україна є на даний момент ключовим реальним ресурсом, що визначає безпеку Польщі? На його думку, як стримування Росії ефективним збройним опором, так і український досвід, яким може скористатися Польща, є саме тими ресурсами, якими на даний момент не володіє ані польська армія, ані союзники Польщі.

Польські політики, експерти та військові лише частково поділяють таку оцінку реальності. Звісно, Україна, зв'язуючи сили Росії, дає Польщі і країнам НАТО час на переозброєння та пристосування до нових реалій. Проте у Польщі оцінка безпекової інфраструктури ґрунтується на інших передумовах, ніж ті, якими користується Володимир Зеленський. Президент України діє, виходячи з переконання, що у польсько-українських відносинах має панувати симетрія, і що обидві країни потребують одна одної однаковою мірою.

Польські політичні й експертні еліти не поділяють цю оцінку: на їхню думку, у польсько-українських відносинах панує непереборна асиметрія. Саме Україна більше потребує Польщі, щоб ефективно захищатися. І, звичайно, Польща зацікавлена в захисті українського суверенітету, оскільки незалежна, демократична і прозахідна Україна збільшує стратегічний простір безпеки на сході. Підтримка України впливає, отже, зі

стратегічної потреби, тільки ця стратегічна потреба не задовольняється повною мірою. До її задоволення ведуть інші, важливіші з точки зору польських інтересів дії, такі як зміцнення економічного потенціалу, що перекладається на більший оборонний потенціал або зміцнення відносин в альянсах і двосторонніх угодах.

Спрощуючи міркування, можна сказати, що порівняно з Україною Польща має значно більше можливостей і ресурсів для захисту свого суверенітету та забезпечення своєї безпеки. З цього випливає, що вона може формувати відносини з Україною, якщо піднімає теми, які є найважливішими не з точки зору ефективності ведення військових дій, а з точки зору політичних очікувань польського суспільства.

До таких, безперечно, належать невирішені історичні питання й економічні інтереси. Використовуючи мову президента США Дональда Трампа, це можна підсумувати так: Польща має більше карт, ніж Україна, і вона ними грає. Однак Президент Зеленський у пам'ятній розмові в Білому домі в лютому 2025 року заявив, що він не грає в карти. І в цій метафоричній грі слів, мабуть, найповніше виражається суть нередукованої асиметрії в польсько-українських відносинах — просто поляки й українці грають у різні ігри з різними ставками.

Додатковим джерелом складності є не тільки ця фундаментальна асиметрія, але й асиметрія щодо конкретних тем, таких як згадані історичні питання. Подібна ситуація спостерігається і в економічних питаннях. Польща справді є другим після Китаю торговельним партнером України. Для Польщі обсяг торгівлі з Україною, безумовно, є важливим, але становить лише невеликий відсоток у міжнародній торгівлі, яка в 2024 році досягла 350 млрд євро.

Це лише кілька прикладів, які показують, наскільки складними є і будуть польсько-українські відносини. Ця складність походить з очевидних відмінностей між державами і суспільствами, але додатково її поглиблює асиметрія, що впливає не тільки з різниці в ресурсах, якими володіють обидві держави. Більш важливим є сприйняття цих ресурсів і похідна з цього оцінка реальності (саме вона є основою, зокрема для дій політиків). Коли в цій сфері також панує асиметрія, неминуче виникають непорозуміння і навіть конфлікти.

В інтересах Польщі та України, щоб взаємна співпраця розвивалася як найкраще. Однак не можна забувати про умови, в яких ця співпраця формується і буде формуватися. Небезпечною ілюзією було б переконання,

що в ім'я чітко визначеної стратегічної мети можна проігнорувати ці умови і забути про згадану асиметрію та зменшити складність, що з неї випливає. Набагато кращим способом подолання викликів є ретельний аналіз і якомога точніше представлення описаної складності. Тільки такі знання, що надають посилання на факти, а не ілюзії, дозволяють будувати ефективні відносини.

Фонд імені Стефана Баторія керується зазначеною передумовою, вживаючи заходів на користь польсько-українських відносин. Важливою їх частиною є підтримка й організація експертного та громадянського діалогу. Протягом багатьох років спільно з Міжнародним фондом «Відродження» з Києва ми організуємо Форум Польща–Україна, який служить для діалогу між експертами і представниками громадянського суспільства. З початку повномасштабної війни ми інтенсифікували роботу, підготувавши, серед іншого, низку аналітичних досліджень, створених експертними групами з Польщі та України. Так з'явилися, зокрема, звіти *Дорожня карта польсько-українських переговорів у процесі вступу України до Європейського Союзу*¹, *Стійкість і солідарність — українське суспільство перед викликами війни*², *Людський капітал для спільного добробуту. Рекомендації для польської та української міграційної політики*³, *Україна перед лицем корупції. Історія боротьби за довіру*⁴ та *Розділені врожаї. Аналіз потенційних наслідків членства України в Європейському*

1 *Дорожня карта польсько-українських переговорів у процесі вступу України до Європейського Союзу*, ред. П. Марчевський, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2025, <https://www.batory.org.pl/publikacja/%d0%b4%d0%be%d1%80%d0%be%d0%b6%d0%bd%d1%8f-%d0%ba%d0%b0%d1%80%d1%82%d0%b0-%d0%bf%d0%be%d0%bb%d1%8c%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%be%d1%83%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%97%d0%bd%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b8%d1%85-%d0%bf/>.

2 *Стійкість і солідарність — українське суспільство перед викликами війни*, ред. П. Косевський, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2025, <https://www.batory.org.pl/publikacja/%d1%81%d1%82%d1%96%d0%b9%d0%ba%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c-%d1%96-%d1%81%d0%be%d0%bb%d1%96%d0%b4%d0%b0%d1%80%d0%bd%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c-%d1%83%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%97%d0%bd%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b5/>.

3 Eła Libanowa, Olena Małynowska, Ołeksij Pozniak, *Human capital for mutual welfare. Recommendations for Polish and Ukrainian migration policies*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2025, <https://www.batory.org.pl/publikacja/human-capital-for-mutual-welfare-recommendations-for-polish-and-ukrainian-migration-policies/>.

4 Ольга Айвазовська, Євген Глібовицький, Кшиштоф Іздебський, Олеся Островська-Люта, Яна Охріменко, *Україна перед лицем корупції. Історія боротьби за вірогідність*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2025, <https://www.batory.org.pl/publikacja/%d1%83%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%97%d0%bd%d0%b0-%d0%bf%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%b4-%d0%bb%d0%b8%d1%86%d0%b5%d0%bc-%d0%ba%d0%be%d1%80%d1%83%d0%bf%d1%86%d1%96%d1%97-%d1%81%d1%82%d0%be%d1%80%d1%96%d1%8f-%d0%b1/>.

*Союзі для польського сільського господарства та переробки сільсько-господарської продукції*⁵.

Подібний метод аналізу з двох боків — польського та українського — ми застосували, готуючи баланс польсько-українських відносин. Він містить поглиблений аналіз еволюції взаємних відносин з акцентом на період від початку російської агресії. Водночас, показуючи в одному дослідженні польську й українську перспективи, ми виявляємо згадану асиметрію. Навіть якщо в багатьох випадках не можемо зменшити цю асиметричність, то мусимо намагатися її зрозуміти.

---

5 Wawrzyniec Czubak, Sławomir Kalinowski, Vitaliy Krupin, *Divided harvests*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2025, <https://www.batory.org.pl/publikacja/divided-harvests/>.

Політика Польщі щодо України у 2022–2025 роках

Томаш Савчук

Цей звіт подає стислий огляд основних кроків Польщі у відносинах з Україною та українцями від початку повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року¹.

Зовнішня політика та безпека

- **Загальний курс польської влади після початку російського вторгнення.** Усі головні політичні сили Польщі підтримали Україну перед лицем агресії Росії. 23 лютого 2022 року Сейм одностайно ухвалив резолюцію, яка засуджувала дії Російської Федерації, спрямовані проти суверенітету України. Того ж дня, напередодні вторгнення, президент Анджей Дуда відвідав Київ. Упродовж 2022 року він приїздив ще тричі, зокрема 22 травня виступив із промовою у Верховній Раді. Посол Польщі залишився єдиним серед представників країн ЄС, який не виїхав із Києва після початку війни. У березні 2022 року прем'єр Матеуш Моравецький відвідав Київ разом із главами урядів Чехії, Словенії та головою партії Право і справедливість Ярославом Качинським. Це був перший візит такого рівня після початку повномасштабної війни. Згодом Україну відвідували й інші члени польського уряду. Підтримка тривала і після зміни влади в грудні 2023 року. Новий прем'єр-міністр Дональд Туск уже 22 січня 2024 року, через місяць після вступу на посаду, приїхав до Києва. Відтоді представники польської влади регулярно здійснюють візити до України. Зокрема, у вересні 2025 року Київ відвідали міністр закордонних справ Радослав Сікорський та міністр оборони Владислав Косіняк-Камиш. У квітні 2024 року при Канцелярії прем'єра була

---

¹ Наведені статистичні дані базуються, зокрема, на інформації, наданій для потреб цього звіту польськими урядовими установами й інституціями розвитку. По можливості враховано найновіші доступні дані. Звіт містить виключно відкриту інформацію.

створена Рада з питань співпраці з Україною, яку очолив Павел Коваль. У липні 2024 року Польща та Україна підписали угоду про співпрацю у сфері безпеки, яка підтвердила: Польща надаватиме військову допомогу Україні стільки, скільки буде потрібно.

- **Дії Польщі на міжнародній арені.** 28 лютого 2022 року президенти восьми країн Центрально-Східної Європи, включно з Польщею, закликали надати Україні статус кандидата в ЄС та розпочати переговори про вступ. Україна отримала статус кандидата в червні 2022 року, а переговори були офіційно відкриті у червні 2024-го. Польща зробила пріоритетом свого головування в Раді ЄС у першій половині 2025 року відкриття принаймні першого переговорного кластеру. Це мало стати одним із головних результатів головування, але рішення заблокувала Угорщина. Польща послідовно підтримувала Україну на різних міжнародних майданчиках — у рамках ООН, НАТО, ЄС та регіональних ініціатив. Варшава виступає за членство України в НАТО та за посилення санкцій проти Росії. У квітні 2022 року було ухвалено власний закон про санкції, який неодноразово оновлювався: Польща першою запровадила заборону на імпорт вугілля та коксу з Росії й Білорусі. Вона також виступає за конфіскацію заморожених активів Центрального банку Росії в Європі та передачу цих коштів Україні. Польща бере активну участь у роботі Контактної групи з оборони України (UDCG), співгодує коаліції з питань бронетехніки, а також бере участь у конференціях із відбудови України (Ukraine Recovery Conference) і вже заявила про готовність прийняти захід у 2026 році.
- **Військова допомога.** За даними Міністерства національної оборони, Польща надала Збройним Силам України 46 пакетів військової допомоги на суму близько 3,5 млрд євро. Йдеться приблизно про 318 танків (Т-72, РТ-91 і Leopard-2), що становить майже половину всіх танків, які отримала Україна від партнерів, близько 536 бойових машин (переважно БМП-1), 14 літаків (MiG-29 — Польща стала першою країною, яка передала Україні бойові літаки), близько 13 гелікоптерів (зокрема Mi-24) та 136 артилерійських систем (Krab, Goździk). Також були передані переносні зенітні комплекси (Piorun, Grom), безпілотники (FlyEye), баражуючі боєприпаси (Warmate), гвинтівки (Grot), боєприпаси, а разом медичне й протипожежне обладнання та засоби індивідуального захисту². Важлива частина

2 Моніторинг поставок здійснює Центр східних досліджень, <https://www.osw.waw.pl/wp-sites/> (доступи тут і далі: 2 листопада 2025).

цієї допомоги була надана вже у перший рік вторгнення, що стало критичним для оборони України. Окремо Польща профінансувала роботу близько 30 тис. інтернет-терміналів, з них приблизно 25 тис. систем Starlink.

- **Організаційна підтримка: логістика та навчання.** З лютого 2022 року біля Ряшева, в Ясьонці, працює логістичний хаб, який має стратегічне значення для постачання Україні зброї та гуманітарної допомоги. За даними уряду, близько 90% усіх вантажів із допомогою для України з 40-а країн світу проходять через Польщу. Варшава також допомагала інтегрувати Україну до європейського енергетичного ринку. Польські компанії Orlen і PGNiG забезпечували стабільні поставки пального та газу, що дозволило утримати баланс енергоринку й відкрити західний напрямок постачання. У 2023 році половина українського імпорту пального з ЄС надходила саме з Польщі. Gaz-System збільшив пропускну спроможність газового інтерконектора, яка має зрости втричі у порівнянні з 2022 роком. У березні 2022 року було терміново проведено аварійну синхронізацію української енергосистеми з європейською мережею за участі Polskie Sieci Elektroenergetyczne (PSE). Повна інтеграція відбулася на межі 2023–2024 років. Також модернізували прикордонні переходи в межах «коридорів солідарності», а в грудні 2024 року відкрили новий автомобільний пункт пропуску Мальховіце–Нижанковиці. Польща разом із партнерами з НАТО та ЄС бере активну участь у підготовці українських військових. У межах Місії військової допомоги ЄС (EUMAM) підготовлено близько 30 тис. солдатів. У Польщі працює ключовий навчальний центр Combined Arms Training Command (CAT-C). Польські офіцери також служать у штабі NATO Security Assistance and Training for Ukraine (NSATU) у Вісбадені. З 2025 року в Бидгощі діє Спільний центр аналізу, навчання та освіти НАТО–Україна, а у вересні 2025 року в Новій Дембі відкрився новий навчальний табір для українських військових.

Міграційна політика та інтеграція

- **Гуманітарна допомога.** За оцінками Кільського інституту (червень 2025 року), Польща посідає перше місце у світі серед країн, що підтримують Україну, якщо враховувати витрати на допомогу біженцям у співвідношенні до ВВП. Загалом ця допомога становила 6,7% ВВП за 2021 рік, або близько 40 млрд євро, з яких 35 млрд пішло на утримання осіб під захистом у Польщі. У жовтні 2025 року Рада з питань співпраці з Україною при Канцелярії Прем'єра

Ради Міністрів РП (KPRM) опублікувала звіт про допомогу Україні у 2022–2023 роках, в якому загальна вартість витрат уряду на допомогу в цей період оцінюється в 106 млрд злотих. Вже 25 лютого 2022 року Польща відкрила кордон для громадян України: було спрощено прикордонний контроль і скасовано вимогу карантину, що діяла у зв'язку з пандемією COVID-19. До кінця року зафіксували 8,8 млн перетинів з України до Польщі. Станом на 1 липня 2025 року статус тимчасового захисту в Польщі мали понад 2 млн осіб. Для прийому біженців розгорнули мережу центрів у всіх воєводствах (на піку їх було 39, найбільше — в Люблинському). Також організували тимчасові місця проживання з харчуванням і медичною допомогою, якими у 2022–2024 роках скористалися 546 тис. осіб (переважно у 2022 році). Наприкінці 2024 року в центрах проживало 29 тис. осіб, з яких 45% були звільнені від співфінансування через складні життєві обставини. До середини 2024 року особи під захистом отримували одноразову виплату в розмірі 300 злотих на базові потреби. У 2022–2024 роках діяла також програма компенсації витрат для польських домогосподарств, які приймали українців із харчуванням: держава відшкодовувала 40 злотих на особу на добу. Загалом було подано майже 2,1 млн заяв (з них 1,3 млн у 2022 році і лише 243 тис. у 2024 році). Ці заходи супроводжувалися масштабними благодійними зборами, психологічною підтримкою, а також правом на безоплатні поїздки другим класом у поїздах TLK/IC PKP Intercity, що допомогло розвантажити систему прийому. За перевіркою Вищої контрольної палати (2024), до середини 2023 року в допомогу українцям включилися понад 2,1 тис. польських гмін (98,7% опитаних). Допомогу також надавали міжнародні організації UNICEF і UNHCR.

- **Соціальна політика.** 12 березня 2022 року в Польщі була ухвалена спеціальна комплексна правова рамка для допомоги громадянам України, яка в основному зрівнювала їхні права з правами поляків. Від 16 березня 2022 року українці, які прибули через війну, могли отримати номер PESEL-UKR — нині його мають близько 1 млн осіб. Люди під тимчасовим захистом отримали право працювати, користуватися медичною допомогою на рівних умовах із застрахованими поляками, а також доступ до соціальних виплат, зокрема дитячої допомоги «500+» (від 1 січня 2024 року — «800+»). У наступні роки закон неодноразово змінювався: частину надзвичайних заходів поступово згортали (доплати за житло й харчування), обсяг пільг скорочували, роблячи акцент на активізації та самостійності біженців. З 1 липня 2024 року умовою отримання виплати «800+» стало нав-

чання дитини у польській школі. У вересні 2025 року додали вимогу, щоб хоча б один із батьків працював, що може ускладнити становище найбільш уразливих родин. Для реалізації закону створили Фонд допомоги в Банку народного господарства (BGK). Станом на середину 2025 року з нього виплатили близько 31 млрд злотих — на соціальні та медичні виплати, фінансування житла, центрів прийому й освіти українських дітей. Вереснева поправка продовжила легальне перебування осіб під захистом до 4 березня 2026 року.

- **Освітня політика.** З 1 вересня 2024 року українських дітей зобов'язали навчатися у польських школах на тих самих умовах, що й польських. У першій половині 2025 року у польських школах навчалось близько 158 тис. українських дітей-біженців — більше, ніж у 2022–2024 роках (126–146 тис.), але менше від прогнозів Міністерства освіти, яке очікувало приріст на 60–80 тис. У реєстрі PESEL є понад 300 тис. українських дітей шкільного віку, але щодо частини з них нема достовірної інформації: можливо, вони виїхали з Польщі або навчаються дистанційно в українській системі. У 2024 році Вища контрольна палата критикувала Міністерство освіти за нестачу даних про українських учнів. За оцінкою Центру громадянської освіти, якщо врахувати ще близько 51 тис. дітей, які приїхали до 2022 року, українці становлять близько 4% усіх школярів у Польщі і є майже в кожному третьому класі. Водночас у першій половині 2025 року існувало близько 500 «моноетнічних» класів, що вважається небажаним явищем через слабшу інтеграцію³. У 2024 році міністр освіти створив робочу групу з питань інтеграції українських дітей. У 2025–2027 роках діє, фінансована з коштів ЄС, програма «Привітна школа» вартістю 500 млн злотих. Вона передбачає підтримку шкіл із великою кількістю українських учнів: фінансування міжкультурних асистентів (можливість з'явилася з вересня 2024 року), розширення психологічної та педагогічної допомоги, а також підготовку педагогів до роботи з дітьми-біженцями.
- **Інтеграційна політика.** У Польщі нема єдиної комплексної системи інтеграції біженців, але реалізовано низку окремих ініціатив. Найважливішими були доступ до гуманітарної допомоги, включення українців у загальну систему соціальної політики та обов'язкова освіта для дітей у польських школах. Дітям пропонували додаткові

3 E. Świdrowska, K. Stano, *Uczniowie-cudzoziemcy w polskich szkołach w roku szkolnym 2024/2025. Raport z analizy danych*, <https://ceo.org.pl/wp-content/uploads/2025/08/Raport-Uczniowie-cudzoziemcy-w-polskich-szkolach-w-roku-szkolnym-2024-2025-CEO-IRC-1.pdf>.

уроки польської мови (4–6 годин на тиждень протягом 2–3 років). У першій половині 2025 року ними користувалися близько 71 тис. дітей (37%). Це менше, ніж у попередні роки (до 60%), що частково пояснюється тим, що діти вже опанували польську мову або навчаються паралельно онлайн в українській школі. Для дорослих курси польської організовувалися проектним шляхом — завдяки коштам Фонду притулку, міграції та інтеграції (FAMI), ініціативам органів місцевого самоврядування, проектам НУО чи безкоштовним університетським курсам. Серед таких програм — проект «Разом до незалежності» вартістю 93,5 млн злотих (90% фінансування Єврокомісії), який реалізують Міністерство внутрішніх справ і адміністрації, Польський Червоний Хрест та Фонд міжнародної солідарності у 2024–2026 роках. Він охоплює українців під тимчасовим захистом, які мешкають у гуртожитках колективного проживання, і передбачає фінансову допомогу (доплату за оренду житла), мовні курси та консультації з працевлаштування.

Економіка і торгівля

- **Торгівля між Польщею та Україною.** Від 2022 року експорт із Польщі до України зріс стрибкоподібно. Якщо у 2021 році він становив 6,3 млрд євро, то у 2022-му вже 9,7 млрд, у 2023-му — 11,4 млрд, а в 2024-му — 13,1 млрд євро, що означає більш ніж подвоєння обсягів. У першій половині 2025 року зафіксовано подальше зростання на 6,9%. Значно збільшилася і частка експорту до України у загальному експорті Польщі: з 2,2% у 2021 році до 2,8% у 2022-му і 3,6% у 2025-му. Це зробило Україну сьомим за величиною ринком збуту для Польщі, тоді як Польща стала другим найбільшим поставальником до України після Китаю. Основними товарами залишаються продукція, пов'язана з війною: пальне, транспортні засоби, зброя та машини. Імпорт з України до Польщі за цей час коливався. У 2021 році його вартість становила 4,2 млрд євро, у 2022-му зросла до 6 млрд завдяки збільшеному імпорту агропродукції після спрощення доступу до ринку, але вже у 2023-му впала до 4,4 млрд через запроваджені польські обмеження. У 2024 році обсяг становив 4,8 млрд євро. Польща є найбільшим ринком збуту для українських товарів. У 2024 році загальний обсяг торгівлі між країнами сягнув близько 17,9 млрд євро, при позитивному сальдо Польщі у 8,3 млрд.
- **Конфлікт навколо торгівлі сільськогосподарською продукцією.** З червня 2022 по червень 2025 року в рамках відносин ЄС–Україна діяли так звані автономні торговельні заходи (АТМ) — зупинення

мит і тарифних квот на український експорт. Це було рішення солідарності, пов'язане з блокуванням морських шляхів Росією. Втім, уже у 2023 році питання імпорту зерна викликало політичні суперечки у Польщі через дестабілізацію внутрішнього ринку. Ще в червні 2022-го тодішній лідер опозиції Дональд Туск попереджав про ризики демпінгу цін. З'явилися підозри, що зерно, задеклароване як технічне (наприклад, для кормів), потрапляло на продовольчий ринок. У квітні 2023 року Польща самостійно запровадила заборону широкого спектру на імпорт українських агропродуктів, дозволивши лише транзит у пломбованих вагонах під контролем. У травні Єврокомісія ухвалила тимчасові захисні заходи (заборону на імпорт чотирьох видів зерна до п'яти прикордонних держав), але після їхнього завершення польський уряд знову ввів власні обмеження, що спричинило критику Єврокомісії та скаргу України до СОТ. Від листопада 2023 до січня 2024 року польські перевізники, а згодом і фермери блокували кордон з Україною, різко обмеживши рух. У лютому 2024 року блокади відновили фермери — тоді відбулися резонансні випадки висипання зерна з українських вантажів. Суперечка була пов'язана з твердженнями, що значна частина вантажів, задекларованих як транзит, залишалася на польському ринку. Звіт Вищої контрольної палати (листопад 2023 року) підтвердив, що з січня 2022 до квітня 2023 року більшість із 4,3 млн тонн зерна й олійних культур вартістю 6,2 млрд злотих залишилися в Польщі — хоча це було ще до впровадження контролю за пломбованим транзитом. У червні 2024 року в рамках системи АТМ набули чинності нові запобіжні механізми, які автоматично обмежували імпорт певних агропродуктів після перевищення квот. Завершення дії АТМ у червні 2025 року означало повернення до правил асоціації Україна–ЄС, що передбачають мита і тарифні квоти, чого домагався польський уряд. Тим часом значення Польщі як транзитної країни для українського зерна знизилося: за даними Єврокомісії, 80% українського експорту зерна вже відправляється морським шляхом, 20% — через «коридори солідарності», з яких лише частина припадає на Польщу. У подальших переговорах Польща виступає за гармонізацію України з нормами ЄС та відкриття доступу до українського ринку для європейських виробників. У жовтні 2025 року набула чинності нова торговельна угода між ЄС та Україною, яка оновлює рамки зони вільної торгівлі на основі угоди про асоціацію — вона запроваджує правила, більш суворі ніж формат АТМ, але більш ліберальні ніж правила, що діяли до 2022 року. Польський уряд підтримав нові правила на форумі ЄС.

- **Державна підтримка польських компаній в Україні.** За даними Центру східних досліджень, в Україні працює близько 600 компаній із польським капіталом⁴. Згідно з Польською агенцією інвестицій та торгівлі, польські фірми найбільш активні у сферах: агропродовольство, будівництво та інфраструктура, медицина та фармацевтика, транспорт і логістика, енергетика, страхування та IT/ІСТ. Польща прагне зміцнити економічну присутність в Україні, особливо у зв'язку з майбутньою відбудовою. У 2024–2025 роках ці зусилля активізувалися. У липні 2025 року було запущено ініціативу Team Poland, що об'єднує ключові державні інституції розвитку: Польський фонд розвитку, Банк народного господарства, Польську агенцію інвестицій і торгівлі, Польську агенцію розвитку підприємництва, Агентство розвитку промисловості і Корпорацію страхування експортних кредитів (KUBE). Її перший проєкт — Team Poland для України, який надає польським компаніям підтримку для інвестицій у відбудову: банківські гарантії та пільгові кредити. Наприклад, у 2025 році Банк народного господарства запустив кредитний інструмент для фінансування відбудови України: кредит до 10 млн злотих під 2% річних на 10 років. Загальний бюджет програми — 250 млн злотих; до початку вересня 2025 року подано заявок на суму 329 млн. Поправки до закону про співпрацю в розвитку (березень 2025 року) дозволили BGK діяти як міжнародний банк розвитку. Він планує участь у програмі Ukraine Facility Єврокомісії — перший етап, фінансування інвестиційних проєктів в Україні, стартує у IV кварталі 2025 року з бюджетом 184 млн євро. Окрім цього, Банк фінансує акредитиви для українських банків на імпорт у Польщу (8,9 млн євро станом на серпень 2025 року). Восени 2025 року має стартувати програма KUBE — корпорації страхування експортних кредитів, яка покриватиме 80% ризиків, пов'язаних із війною, для польських транспортних компаній, що працюють в Україні. Загальний обсяг покриття — 6,3 млрд злотих до червня 2027 року. Присутність польських інституцій в Україні також зростає: у грудні 2024 року у Києві відкрили представництво BGK, а в серпні 2024 року у Львові — офіс Польської агенції інвестицій і торгівлі (додатково до київського, який діє з 2018 року).

4 S. Matuszak, *Coraz ważniejszy partner. Polski eksport na Ukrainę i inwestycje w tym państwie*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 5 серпня 2024, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2024-08-05/coraz-wazniejszy-partner-polski-eksport-na-ukraine-i>.

- **Праця та підприємництво українців у Польщі.** За даними Deloitte для UNHCR, у 2024 році роботу мали близько 69% українських біженців працездатного віку. Це майже відповідає рівню зайнятості поляків (75%). Безробіття серед українців за рік скоротилося з 15% до 8%. Внесок українських біженців у ВВП Польщі оцінювався у 1,5% у 2022 році, 2,3% у 2023-му і 2,7% у 2024-му. Це більш ніж удвічі перевищувало витрати держави на їхнє утримання. Медіанна зарплата українців становила близько 80% від польської⁵. Водночас українці активно створюють бізнес у Польщі. З 2022 по квітень 2025 року зареєстровано близько 88,5 тис. одноосібних підприємців і ще приблизно 13 тис. компаній до липня 2025 року.

Культура і пам'ять

- **Діяльність культурних інституцій на підтримку України.** Після початку повномасштабного вторгнення допомога Україні стала загальною практикою у сфері культури. Часто культурні установи організовували заняття для дітей-біженців. Польські інституції пропонували стипендії та резиденції для українських митців. Зокрема, Національний інститут музики й танцю у 2022–2025 роках провів чотири випуски програми мистецьких резиденцій для громадян України на загальну суму понад 6 млн злотих. Подібні програми мають (або мали) Інститут Адама Міцкевича, Національна галерея «Захента» та Інститут театру. У 2022 році Польський інститут кіно виділив 10 млн злотих на польсько-українські спільні проекти з пріоритетом для українців, які прибули після 24 лютого 2022 року. Інститут книги надрукував понад 80 тис. дитячих книжок українською мовою для польських публічних бібліотек і передав 30 тис. книжок польських авторів у перекладі українською до більш ніж 1,4 тис. бібліотек в Україні. Національний інститут музеїв у квітні 2022 року повідомив, що 116 музеїв долучилися до допомоги Україні в межах 200 ініціатив. Продовжувалися й багаторічні програми — наприклад, стипендії Національного центру культури «Gaude Polonia» (у 2025 році 26 із 48 учасників були з України). НЦК щороку проводить польсько-українські молодіжні обміни.
- **Охорона української культурної спадщини.** Українська культура стала однією з мішеней російської агресії, яка супроводжувалася

⁵ Deloitte, *Analysis of the impact of refugees from Ukraine on the economy of Poland*, випуск 2, червень 2025, https://www.deloitte.com/content/dam/assets-zone2/pl/pl/docs/services/consulting/2025/Analysis_of_the_impact_of_refugees_from_Ukraine_on_the_economy_of_Poland.pdf.

запереченням незалежності та окремішності української національної ідентичності. Від початку війни польський уряд розглядав захист української культури як пріоритет. Діяльність створеної 23 лютого 2022 року міжвідомчої групи Міністерства культури та національної спадщини в сфері охорони культурної спадщини координував Центр допомоги для культури в Україні при Національному інституті спадщини; він ефективно завершив роботу в червні 2024 року. Ініціативи реалізовували у співпраці з кількома десятками міжнародних партнерів і в постійному контакті з українською стороною, яка визначала потреби. У 2022 році Польща, зокрема, виділила 2 млн євро на підтримку 111-ти українських культурних інституцій, а у 2023-му — 4 млн злотих для 60-ти інституцій, передаючи матеріали для захисту фондів і практичні знання. Інститут «Полоніка» забезпечив охорону понад 200 об'єктів культурної спадщини й виконав 3D-сканування 41 об'єкта, здебільшого сакрального. У 2022 році Польща виділила 1 млн євро на цифрову фіксацію культурної спадщини України в межах співпраці країн Люблинського трикутника (Польща, Україна, Литва). У 2024 році Польща, Литва, Латвія, Естонія та Україна підписали в Любліні угоду про співпрацю і захист спільної архівної спадщини. Від 2022 року численні культурні інституції по всій Польщі організовували виступи українських митців і покази їхніх робіт: навесні 2024 року в Музеї сучасного мистецтва у Варшаві відбулася виставка Марії Примаченко, а у 2025-му на Королівському замку у Варшаві демонстрували збірки Національного художнього музею імені Ханенків у Києві.

- **Документування злочинів, пов'язаних із російською агресією.** 28 лютого 2022 року польська прокуратура розпочала розслідування щодо злочину агресивної війни та воєнних злочинів Росії на території України спільно з Агентством внутрішньої безпеки та Головною комендатурою поліції. Допитано понад 3 тис. свідків і задокументовано майже 40 подій зі складом воєнних злочинів. 25 березня 2022 року створено Спільну слідчу групу (JIT) України, Польщі та Литви для посилення міжвідомчої співпраці; згодом до неї приєдналися Естонія, Латвія, Словаччина, Румунія, а також Міжнародний кримінальний суд у Гаазі та Європол. Польща бере участь у базі доказів міжнародних злочинів CISED, яку веде Eurojust, і долучилася до створення Реєстру збитків у межах Ради Європи — представниця Польщі входить до його правління. Варшава підтримує створення спеціального трибуналу для переслідування злочину агресії проти України. Інститут Пілецького заснував Центр документування

російських злочинів в Україні імені Рафаеля Лемкіна, який зібрав близько 1,6 тис. свідчень цивільних.

- **Польська політика пам'яті.** Ще до російського вторгнення Польща зверталася до України з проханнями про пошук і ексгумацію жертв, зокрема волинської трагедії, для їх гідного вшанування. З 2017 року українська сторона таких дозволів не надавала. 2 червня 2022 року міністерства культури Польщі та України підписали меморандум про співпрацю в сфері національної пам'яті. 2 листопада 2022 року Фондація «Wolność i Demokracja» отримала від України попередній дозвіл на пошук у Пужниках. У травні 2023 року стався дипломатичний інцидент: речник польського МЗС заявив в інтерв'ю, що президент Зеленський «повинен» вибачитися перед поляками за Волинь; на це різко відреагував посол України у Варшаві. 9 липня 2023 року президенти Анджей Дуда і Володимир Зеленський узяли участь у богослужінні в Луцькому кафедральному соборі, де, за спільною заявою, вшанували «невинних жертв Волині» — що критики сприйняли як розмиття відповідальності за злочини. 11 липня 2023 року Сейм ухвалив резолюцію, згідно з якою «проведення ексгумацій, гідне поховання та вшанування всіх жертв геноциду на Східних кресах» є ключовою умовою польсько-українського примирення. Того ж дня міністри культури Польщі й України, Пйотр Глінський та Олександр Ткаченко, запалили свічки під пам'ятником жертвам геноциду на Волинському сквері у Варшаві. У листопаді 2024 року міністри закордонних справ Радослав Сікорський і Андрій Сибіга видали спільну заяву, що немає перешкод для проведення Польщею пошукових та ексгумаційних робіт на території України у співпраці з відповідними українськими інституціями. У січні 2025 року українська влада дала дозвіл на ексгумації в Пужниках. Роботи почалися у квітні, а у вересні відбулися поховальні церемонії 42 жертв УПА. У червні 2025 року президент Анджей Дуда підписав закон, майже одностайно ухвалений Сеймом, про встановлення 11 липня Днем пам'яті поляків-жертв геноциду, вчиненого ОУН і УПА на східних землях Другої Речі Посполитої. У липні 2025 року президент Кароль Навроцький закликав Президента Зеленського надати дозвіл на «повномасштабні ексгумації» на Волині.

Громадська думка

- **Залученість суспільства до допомоги Україні.** Реакція поляків і польських громадських організацій на російське вторгнення суттєво допомогла уникнути гуманітарної кризи після лютого 2022

року. За даними Польського економічного інституту, у перші місяці повномасштабної війни 77% поляків так чи інакше допомагали Україні; 35% долучалися до організації допомоги та волонтерства, 7% приймали біженців у себе вдома⁶. Близько 10% допомагали з вивченням польської мови, пошуком роботи чи школи. Лише за перші три місяці громадяни Польщі спрямували на допомогу 9–10 млрд злотих приватних коштів. Поширеною формою підтримки були збірки на гуманітарні й військові цілі; один із найвідоміших прикладів — ініційована Славоміром Сераковським збірка на «Bayraktar dla Ukrainy», що збрала майже 25 млн злотих. За опитуваннями CBOS, надання допомоги (речами чи грошима) декларували від 63% опитаних у квітні 2022 року до 32% наприкінці 2023-го. Водночас якісні дослідження фіксували явища «втоми від співчуття» та емоційного вигоряння серед волонтерів і організацій, що працювали з біженцями; це типовий для подібних ситуацій процес, який означає, що підтримки потребують також ті, хто допомагає.

- **Зростання польсько-українських напружень.** Від 2023 року у польському публічному просторі посилилися критичні настрої щодо України. Серед ключових подразників, що обговорювалися в Польщі: висловлювання посла України в Берліні на користь Степана Бандери (липень 2022 року), вибух української ракети у Переводові (поль. Przewodów) із двома загиблими та початковим запереченням Києва (листопад 2022 року), фермерські протести через лібералізацію торгівлі з Україною (весна 2023 року), виклик польського посла до МЗС України (серпень 2023 року) та заява Президента Зеленського на Генасамблеї ООН, що польська торгова політика грає на руку Москві (вересень 2023 року). Поза окремими епізодами, у критичних коментарях найбільш повторюваними були тези, що Україна «недостатньо вдячна» за допомогу, не відмежовується від «бандеризму», перешкоджає екстимаціям жертв на Волині, мало робить для зниження напруги, а окремі дипломати чи політики дозволяють собі провокативні заяви.
- **Ставлення поляків до України за даними опитувань.** У березні 2022 року, за CBOS, 94% поляків підтримували прийом біженців з України; протягом решти року підтримка трималася вище 80%. Виразне зниження почалося навесні 2023-го — приблизно тоді ж,

6 Ł. Baszczak, A. Kielczewska, P. Kukołowicz, A. Winciewicz, R. Zyzik, *Pomoc polskiego społeczeństwa dla uchodźców z Ukrainy*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2022, <https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/07/Pomoc-pol-spol-UKR-22.07.2022-D-1.pdf>.

коли спалахнули перші конфлікти довкола агроторгівлі. Наприкінці 2024 року більшість опитаних (57%) усе ще висловлювала підтримку, що змінилося в дослідженні вересня 2025 року, коли її висловили 48%. Водночас рекордні 50% опитаних погодилися з думкою, що допомога, яку Польща надає українським біженцям, є занадто великою, що є стрибковим зростанням порівняно з попередніми показниками — з 2022 року результати, що фіксувалися кожні пів року, коливалися в межах 18–30%. Рівень симпатії до українців сягнув рекордних 51% на початку 2023 року, у 2024-му знизився до 40%, а на початку 2025-го — до 30%, що є найнижчим показником із 2018 року. Відповідно рівень антипатії у 2025 році становив 38% (проти 17% у 2023-му), тобто вперше антипатія перевищила симпатію. У 2022–2023 роках близько 60% поляків уважали, що Україна має продовжувати боротьбу без поступок; 23–32% віддавали перевагу миру навіть за ціною територіальних чи суверенних компромісів. У 2024 році пропорції почали змінюватися, а наприкінці року стався злам: 55% респондентів висловилися за «передусім мир». Протягом усього періоду близько 40% поляків уважали, що дії НАТО надто обережні, тоді як частка тих, хто вважав їх «надмірними», зростає з 3% до 13%. За опитуванням IBRiS у червні 2025 року, 52% підтримують дипломатичну допомогу Україні, 35% — економічну. Щодо військової: 35% «як нині», тоді як 43% — за зменшення (26%) або припинення (20%). Вступ України до НАТО підтримали 37%, до ЄС — 35% (в обох випадках проти — по 42%). 64% виступають проти відправлення польських військових до України в рамках миротворчої місії. За опитуванням тієї ж агенції в серпні 2025 року, 54% позитивно оцінюють вплив присутності українських громадян на економіку Польщі. Загалом виборці урядових коаліцій Дональда Туска послідовно висловлюють прихильніші позиції щодо України, ніж прихильники Права і справедливості і Конфедерації.

- **Україна в польському медіапросторі.** Медійний образ України змінювався подібно до громадської думки, однак у мейнстрімних масмедіа критичний тон щодо України помітно слабший, ніж у суспільстві загалом. Це один із пунктів розходження між традиційними ЗМІ та соцмережами. У 2022 році домінували матеріали солідарності з Україною: репортажі про війну, гуманітарну допомогу, історії постраждалих; поширеними були також антиросійські матеріали і визнання ефективності української інформаційної кампанії за кордоном. У наступні роки тональність великих медіа істотно не змінилася: новин про Україну стало менше, але основна лінія — вій-

на і потреба підтримки України — зберігалася. Водночас дослідники інтернету (зокрема Наукова й академічна комп'ютерна мережа, NASK) фіксували посилення дезінформаційних кампаній у соцмережах, які експлуатували кризові епізоди, щоб формувати негативне ставлення до України та українців. Тривожним сигналом було зростання частки коментарів (частково, ймовірно, штучно підсиленних), що приписували Україні, а не Росії, відповідальність за проникнення російських дронів у повітряний простір Польщі у вересні 2025 року.

- **Дискусія про Україну в рік президентських виборів.** У 2025 році основні політичні сили зберігали чітко проукраїнську позицію в контексті війни з Росією. Водночас у президентській кампанії відчувалася зміна тональності. Провідні кандидати — Кароль Навроцький (PiS) і Рафал Тшасковський (KO) — сходилися, зокрема, на ідеї обмежити виплату «800+» лише працюючим громадянам України. Подібні пропозиції були відповіддю на зсув настроїв у електораті та водночас спробою звернутися до виборців Конфедерації, голоси яких могли вирішувати результат другого туру; ця партія вже тривалий час займала критичну позицію щодо України, за що на початках отримувала закиди у проросійськості. Кандидат Конфедерації Славомір Менцен у кампанії заявляв, що українці «вважають нас простачками», і пов'язував підтримку України з проведенням ексгумацій на Волині; його результат — 14,8%. Більш радикальний Їжегож Браун із Польської корони (6,3%) виступав проти «українізації» та «бандеризації» польської державної політики, називаючи російське вторгнення «чужою війною». Після виборів символічним кроком стало президентське вето Кароля Навроцького в серпні 2025 року до поправок «спецзакону» про статус громадян України в Польщі, що мали продовжити їхнє легальне перебування після 30 вересня 2025 року, обмеживши частину прав; на думку президента, обмеження були недостатні. У вересні він підписав змінену версію, і Канцелярія президента заявила, що це останній акт допомоги громадянам України в цій формулі — що можна трактувати як очікування згортання рішень «спецзакону» з березня 2026 року. Як президент Навроцький вніс, серед іншого, ініціативу заборонити символи «бандеризму» нарівні з нацистською та комуністичною символікою, Сейм її відхилив. У кампанії він також пов'язував згоду на вступ України до ЄС із розв'язанням волинського питання — подібні заяви у 2024 році робили й віцепрем'єр Владислав Косіняк-Каміш, і прем'єр Дональд Туск. Посилення державної лінії щодо мі-

грантів символізувала й публічно оголошена прем'єром Туском депортація 63-х іноземців, з них 57-ми громадян України, після інцидентів порядку на концерті репера Макса Коржа на Національному стадіоні у Варшаві в серпні 2025 року.

Висновки

- **Перед лицем російської агресії Польща підтримує Україну в політичному, військовому, організаційному та гуманітарному вимірах.** Це підтримка довготривала, хоча найбільшою вона була в перший рік повномасштабної війни. Важливо й те, що Польща почала і діяла рішучіше за багатьох інших партнерів, однак із часом динаміка допомоги змінювалася. Потужна політична підтримка збереглася — вона й далі відносить Польщу до найближчих міжнародних партнерів України. Військова допомога триває, хоча її обсяги зменшилися після передачі основної частини наявного обладнання на початковому етапі. Гуманітарний компонент і надалі вагомий через високу вартість, але його роль зменшилася після подолання першої хвилі біженської кризи і поступово зміщується у бік активізації та інтеграції мігрантів. Допомога у сфері культури була особливо відчутною у 2022–2023 роках, згодом її значення зменшилося. У суспільстві зберігається готовність підтримувати Україну проти російського агресора, але вона дедалі більше ґрунтується на антиросійських настановах, тоді як готовність нести зростання витрат на користь України зменшилася. Зростає політична вага теми економічної участі польського бізнесу у відбудові України — втім, результати цього курсу стануть очевидні з часом. Із розвитком українських технологічних інновацій та військово-промислової бази з'явився новий контекст, в якому сама Україна починає пропонувати військову підтримку Польщі: після візиту віцепрем'єра Владислава Косіяка-Камиша до Києва у вересні 2025 року домовлено, зокрема, про створення польсько-української групи з розвитку дронів та антидронів систем.
- **Від 2023 року виникають або загострюються напруження — і економічні, і пов'язані зі спільною історією.** Найскладнішими є суперечки довкола торгівлі агропродукцією та політики пам'яті. У першому випадку потрібна деескалація, однак існує об'єктивний конфлікт інтересів, що потребує системних рішень у перспективі вступу України до ЄС. Щодо волинського питання, його значущість у Польщі зумовлена, передусім, історичною травмою, а не лише поточною партійною політикою (яка радше підвищує градус емоцій).

Поновлення пошукових і екстимаційних робіт на території України, а також згода польської сторони на українські місця пам'яті у Польщі дають підстави розраховувати на поступ за умови стабільної співпраці. Водночас у польській політиці зростає очікування «взаємності» у відносинах: особливо серед правих партій дедалі частіше лунає теза, що після початкового періоду посиленого сприяння Україна не повинна розраховувати на безумовну підтримку.

- **Польща досі не має чітко визначеної рамки відносин з Україною та з громадянами України, які перебувають у Польщі.** Ставлення стає двоїстим: елементи підтримки й неприйняття переплітаються і створюють складний вузол. Деякі зміни в соціальній політиці, що обмежують обсяг допомоги людям під тимчасовим захистом, можна раціонально пояснити — як спробу визначити прийнятні для суспільства витрати чи «приземлити» міграційну політику через три роки після вторгнення на тлі складної бюджетної ситуації. Корисним було б також чітко окреслити цільову модель інтеграційної політики, в якій початкова гуманітарна допомога перетворюється на планову інвестицію у соціальну згуртованість. Утім, на практиці дедалі більше змін запроваджували в атмосфері «відбирання привілеїв» і зростання критики на адресу українців. Це, зокрема, наслідок відсутності виразної стратегії як у внутрішній, так і в зовнішній політиці. На старті, коли допомога була максимально інтенсивною, сміливі рішення ухвалювалися під тиском обставин і невизначеності — стратегічні прогалини були менш помітні. У тривалій перспективі така невизначеність створює політичні ризики. По-перше, замість послідовного досягнення власних стратегічних цілей польська політика може піддаватися хвилям емоцій та впливам третіх акторів, які використовують зручні інциденти для впливу на публічний дискурс. По-друге, раптовий приїзд приблизно мільйона українських біженців мав відкладений політичний ефект. Оскільки прийом відбувався значною мірою стихійно, а попередня міграція з України мала позитивну репутацію (працювати, добре інтегровані), нова реальність не була політично «проговорена»: суспільству не пояснили чітко, які правила діятимуть надалі. Це нормативне «підвішення» залишило простір для підживлення страхів і ворожості. Процес наклався на ширшу дискусію про роль міграції в Польщі — країна з еміграційної дедалі більше стає імміграційною, і нині в цій дискусії переважає курс на обмеження або навіть виключення нової імміграції. Парадоксально, найбільші напруження можуть спливати саме після завершення війни: тоді

антиімміграційні чи антиукраїнські сили наполягатимуть, що для біженців «настав час повертатися», тоді як більшість, імовірно, вже встигне вкоренитися в Польщі. По-третє, гуманітарна реакція польської держави й суспільства на вторгнення Росії була моментом національної величч, зіставним із досвідом «Солідарності» 1980 року. Є ризик, що суспільна пам'ять про ці події буде спотворена, а винятковий соціальний капітал 2022 року — втрачений.

- **В інтересах Польщі — вибудувати стратегічне партнерство з Україною.** Щоб таке зріле партнерство, яке посилює позиції Польщі в Центральній-Східній Європі, стало реальністю, потрібно зберігати правильну ієрархію пріоритетів. Перший — відсіч російській агресії та гарантії безпеки України, що безпосередньо означає безпеку Польщі. Далі — формування міцного політичного й економічного партнерства, включно з утриманням України на європейському курсі. Це означає капіталізацію ролі Польщі як логістичного й економічного тилу для оборони України, а також зростання відповідальності за безпеку і політику регіону відповідно до розмірів і амбіцій країни в європейській політиці. Третій пріоритет — взаємне порозуміння у питаннях ідентичності, історії та культури. Це менш нагальне завдання, але його не можна відкладати на потім — простий «розрахунок інтересів» тут не спрацює. Насправді всі ці цілі взаємопов'язані: збереження європейського курсу України зменшуватиме ризики радикальних націоналізмів, а краще взаєморозуміння сприятиме політичній і економічній співпраці. У стратегічних інтересах Польщі — зберігати політичну та військову підтримку України, розширювати військово-промислову кооперацію та поглиблювати економічні зв'язки. Що стосується появи розбіжностей і напружень, то корисним буде усвідомлення того, що політика є різновидом мистецтва і як така пов'язана зі сферою емоцій як невід'ємною складовою людської природи. Будь-які тривалі особисті, соціальні, державні зусилля мають емоційний кошт, впливаючи тим самим на політичну реальність. Це означає, що проблеми, які виникають між Польщею та Україною, повинні, як правило, вирішуватися в дусі принаймні доброзичливого прагматизму, а в гіршому разі — стратегічної згоди.

Україна–Польща: аудит співпраці та ініціатив 2022–2025 років

Любов Акуленко, Олександра Булана, Сергій Герасимчук,
Марія Голубицька, Сніжана Дяченко, Євген Магда

Безпека та зовнішня політика

Дипломатичні ініціативи і формати співпраці з Польщею

Після повномасштабного вторгнення Росії проти України дипломатична співпраця між Польщею й Україною стала інтенсивнішою. Співпраця відбувається на різних рівнях — міжурядовому, міжпарламентському, а також на рівні президентів (наприклад, між Володимиром Зеленським і Анджеєм Дудою відбулося близько шести двосторонніх зустрічей; Анджей Дуда здійснив шість візитів до Києва після початку повномасштабної війни). Польща є одним із головних безпекових і стратегічних партнерів України, надаючи підтримку Україні у війні проти Росії.

При цьому двосторонні відносини не позбавлені незгод чи навіть гострих суперечностей у певних питаннях, зокрема історичної політики чи в аграрній сфері. Безпекова співпраця також не завжди проходить гладко. Наприклад, падіння уламків ракети, яка могла бути частиною української ППО, в польському селі Переводів, унаслідок чого загинуло двоє людей, спровокувало суперечності між сторонами. Україна не надала польській стороні достатньо інформації для розслідування цього трагічного інциденту, тому слідчі дії було припинено¹. Польща також негативно зреагувала на те, що Україна не одразу поділилася секретними додатками Плану перемоги, які могли бути розкриті лише тим країнам,

---

1 А. Ахтирська, *Poland suspends investigation of 2022 missile incident in Przewodów border village — media*, Censor.net, 23 січня 2024, <https://censor.net/en/news/3469334> (доступи тут і далі: 2 листопада 2025).

які надають військову допомогу. За спостереженнями експертів між сторонами також подекуди існує різне бачення щодо ролі Польщі у підтримці України у війні з Росією².

Натомість після того, як російські дрони порушили повітряний простір Польщі, українська сторона запропонувала тренування і досвід у збитті російських дронів, а також обмін відповідними розвідданими³. В такий спосіб Україна перетворюється із реципієнта військової допомоги на провайдера цінного бойового досвіду для Польщі та інших партнерів.

Однак попри ці незгоди, для обох країн розвиток партнерських двосторонніх відносин є пріоритетом. Наразі ведеться робота над оновленням базового договору, що регулює відносини між Україною і Польщею — Договору про добросусідство, дружні відносини і співробітництво. Цей договір був підписаний у 1992 році, а тому його оновлення є необхідним, аби врахувати теперішні безпекові і геополітичні реалії, а також зміцнення стратегічного партнерства між сторонами. Чинний договір «відстає» від фактичного рівня двосторонніх відносин між Польщею і Україною, що став більш інтенсивним передусім після 24 лютого 2022 року.

Крім того, Україна використовує потенціал Люблинського трикутника для посилення координації з Польщею та іншими країнами-партнерами, зокрема в питаннях безпеки і дезінформації.

Участь України у безпекових механізмах і консультаціях із Польщею

У контексті повномасштабної війни Росії проти України, Польща стала одним із найважливіших партнерів у безпековій сфері. Польща одна з перших розпочала поставки важкого озброєння після початку повномасштабної війни, а також стала головним логістичним хабом для поставки Україні різних видів зброї і техніки⁴. За даними Центру східних досліджень, Польща надала Україні найбільшу кількість танків

2 T. Iwański, *In the Spiral of Misperceptions: Polish-Ukrainian Relations with the Backdrop of Russian Invasion*, New Eastern Europe, 4 грудня 2024, <https://neweasterneurope.eu/2024/12/04/in-the-spiral-of-misperceptions-polish-ukrainian-relations-with-the-backdrop-of-russian-invasion/>.

3 V. Zelenskyy [допис у X (Twitter)], 26 жовтня 2025, <https://x.com/ZelenskyyUa/status/1965819595479974054>.

4 *Через логістичний хаб в Ясьонці допомогу Україні направляє 45 країн — міністр оборони Польщі*, Укрінформ, 26 жовтня 2025, <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3941298-cerez-logisticnij-hab-v-asonci-dopomogu-ukraini-napravlae-45-krain-ministr-oboroni-polsi.html>.

(офіційно доставлено 318 одиниць)⁵. Польща є учасницею більшості ініціатив із військової допомоги Україні, як, наприклад, чеської ініціативи з постачання боеприпасів. Польща разом із Німеччиною також виступила ініціаторкою «бронетанкової коаліції», завдяки якій Україна отримала близько 60-ти танків Leopard 2. У рамках цієї ініціативи в польському місті Глівіце було створено центр для обслуговування танків Leopard 2, T-67 і T-72⁶. Загалом Польща надала Україні військову допомогу на 3,23 млрд євро⁷.

Вторгнення російських дронів у повітряний простір Польщі в ніч з 9 на 10 вересня 2025 року дало привід для ще тіснішої безпекової співпраці між Україною і Польщею. 18 вересня міністри оборони Польщі і України підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо створення спільної оперативної групи у сфері БПЛА⁸. Відповідно до угоди, сторони проводитимуть спільні навчання з використання і протидії безпілотникам. Зокрема, українські військові ділитимуться знаннями і досвідом із польськими колегами, як посилити захист повітряного простору від дронів і ракет. Сторони очікують, що угода сприятиме обміну оперативним досвідом і знаннями у сфері БПЛА, розробці і тестуванню методів протидії безпілотникам із застосуванням інноваційних технологій, а також посиленню взаємосумісності між збройними силами Польщі і України.

Україна і Польща співпрацюють у рамках Місії ЄС із військової допомоги Україні (EUMAM), створеній у 2022 році. У Польщі розташовано головний тренувальний центр місії Combined Arms Training Command (CAT-C) (інший центр, Special Training Command (ST-C), розгорнуто в Німеччині), який також здійснює координацію інших європейських ініціатив із підготовки українських військових⁹. За інформацією Генерального

---

5 Ośrodek Studiów Wschodnich/Centre for Eastern Studies, *Arms deliveries to Ukraine*, <https://www.osw.waw.pl/en/armsdeliveries/>.

6 О. Журавльова, *Центр з ремонту танків Leopard у Польщі запрацює у травні*, Deutsche Welle, 26 квітня 2023, <https://www.dw.com/uk/centr-z-remontu-tankiv-leopard-u-polsi-zaprucue-u-travni/a-65440487>.

7 *Польська допомога для України*, Президент Республіки Польща, 23 лютого 2025, <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/andrzej-duda/aktualnosci/wydarzenia/polska-dopomoha-dlia-ukrainy,94337>.

8 *Польща і Україна створюють спільну оперативну групу з безпілотних авіаційних систем*, АрміяInform, 18 вересня 2025, <https://armyinform.com.ua/2025/09/18/polshha-j-ukrayina-stvoryat-spilnu-operatyvnu-grupu-z-bezpilotnyh-aviacijnyh-system/>.

9 *Challenges of Ukraine's accession to the EU: Polish-Ukrainian Roadmap*, ed. by P. Marczewski, Stefan Batory Foundation, Warsaw 2025, https://www.batory.org.pl/wp-content/uploads/2025/03/Road_Map_Ukraines.accession.to_EU_.pdf.

штабу польських збройних сил у польському центрі пройшли тренування 30 тис. українських військових¹⁰.

У лютому 2025 року в польському місті Бидгощ було відкрито Спільний Центр Україна–НАТО з аналізу, підготовки та освіти (JATEC)¹¹. Створення цього центру було передбачено декларацією Вашингтонського саміту НАТО 10 липня 2024 року з метою посилення обороноздатності України і досягнення її оперативної сумісності з НАТО, а також вивчення й обміну досвідом задля його подальшого врахування у стратегіях НАТО. Керівником Центру був призначений польський генерал Войцех Озга¹².

У 2024 році Польща і Україна підписали угоду щодо безпекового співробітництва¹³. Ця угода була підписана в рамках декларації країн G7 щодо оборонної підтримки України, до якої, зрештою, приєдналися 40 країн. Угода з Польщею, зокрема, містить положення про створення українського легіону — добровольчого військового підрозділу, до якого на контрактній основі можуть вступати українці, які перебувають за кордоном. За домовленістю між сторонами Польща забезпечує інфраструктуру і техніку на період навчання. Вишкіл добровольців проводять інструктори країн НАТО¹⁴. Іншою особливістю безпекової угоди з Польщею є те, що вона передбачає перехоплення польською стороною ракет і дронів у повітряному просторі України, що летять у напрямі Польщі. Це амбітне положення, однак, ще не реалізовано, оскільки така діяльність Польщі потребує узгодження із партнерами НАТО. До того ж у польському політикумі нема одностайної єдності в цьому питанні¹⁵. Та все ж це питання стоїть на порядку денному у консультаціях України з польською

---

10 Sztab Generalny WP [@SztabGenWP], 13 червня 2025 [допис у X], <https://x.com/SztabGenWP/status/1933494573889736857>.

11 *NATO's Commitment to Ukraine: JATEC Takes Shape*, 14 вересня 2024, <https://www.act.nato.int/article/jatec-inauguration/>.

12 *NATO-Ukraine Joint Analysis, Training and Education Centre opens!*, 17 лютого 2025, <https://www.gov.pl/web/national-defence/nato--ukraine-joint-analysis-training-and-education-centre-opens>.

13 *Agreement on Security Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland*, President of Ukraine, 24 липня 2024, <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-92009>.

14 *У Польщі четверта група добровольців Українського легіону підписала контракти із ЗСУ*, Укрінформ, 30 вересня 2025, <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/4001438-u-polsi-cetverta-grupa-dobrovolciv-ukrainskogo-legionu-pidpisala-kontrakti-iz-zsu.html>.

15 В. Поліщук, *Чи змінилася позиція Варшави щодо збиття ракет та дронів над Україною: відповідь Генштабу Польщі*, РБК-Україна, 12 листопада 2024, <https://www.rbc.ua/rus/news/chimzminilasya-pozitsiya-varshavi-shchodo-1731413455.html>.

стороною¹⁶. Треба додати, що ця угода, як і подібні домовленості з іншим країнами-партнерами, має декларативний характер, оскільки вона не була ратифікована парламентами. Задля належної реалізації пунктів домовленості, Україна може ініціювати розробку Плану дій, або ж включити окремі положення до оновленої версії Договору про добросусідство.

Прикордонна співпраця і логістика

Прикордонна співпраця і логістика є одним із пунктів порядку денного двосторонніх відносин. Співпраця здійснюється на підставі Договору про добросусідство (1992) та Договору про правовий режим кордону (1993), відповідно до яких створено апарат прикордонних уповноважених України і Польщі. Цей механізм слугує платформою для щорічних регулярних консультацій щодо безпеки кордону, пропуску осіб і вантажів, обміну інформацією, ризиків тощо. Остання конференція прикордонних уповноважених відбулася в листопаді 2024 року в місті Холм (Польща), під час якої обговорювався стан охорони державного кордону, посилення співробітництва оперативних підрозділів, розвиток співпраці між освітніми закладами прикордонних відомств¹⁷.

Іншим форматом для консультацій слугує Міжурядова координаційна рада з питань міжрегіонального співробітництва (МКРМС), однак її діяльність майже припинилася після 24 лютого 2022 року. Останнє засідання Комісії з питань міжрегіонального співробітництва в рамках МКРМС відбулося 2019 року, а заплановане засідання у 2023 році було скасовано українською стороною¹⁸. Питання кордону також серед пунктів порядку денного засідань Парламентської групи дружби. Відповідно, наявні механізми двосторонніх консультацій дозволяють сторонам налагоджувати ефективну співпрацю, однак їхні можливості не використовуються повною мірою.

16 С. Мияк, Очільник МЗС України Андрій Сибіга: «Запрошення нового президента Польщі до України відкрите. Ми зацікавлені в якомога швидшому приїзді Кароля Навроцького до України», Polskie Radio, 4 серпня 2025, <https://www.polskieradio.pl/398/7857/artukul/3560178,%D0%BE%D1%87%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%BC%D0%B7%D1%81-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8-%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9-%D1%81%D0%B8%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0->

17 Республіка Польща, Державна прикордонна служба України, <https://dpsu.gov.ua/uk/respublika-polsha>.

18 П. Кравчук, Аналітична записка. Українсько-польський кордон як ключ до співпраці і виклик, Аналітичний центр «Європа без бар'єрів», Київ 2023, <https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/AZ-ukr-pol-kordon.pdf>.

Консультації також відбуваються на рівні МВС обидвох країн¹⁹. У жовтні 2024 року проходили переговори щодо координації систем оповіщення населення, обміну досвідом із захисту цивільної інфраструктури від атак, активної протидії гібридним загрозам — дезінформації, фейкам, шахрайству.

Інший трек прикордонного співробітництва між Україною і Польщею — освітні проекти. Наприклад, у червні 2025 року українські курсанти та викладачі Академії ДПС України пройшли тренінг у Центрі підготовки прикордонників у польському Кентшині²⁰. Навчання передбачало обмін методиками, знайомство з європейськими практиками, презентації від обох сторін. Було домовлено про продовження таких заходів, залучення курсантів і викладачів для подальшого вдосконалення співпраці між навчальними установами обох країн.

Крім того, між регіонами Польщі і України ведеться досить активне міжрегіональне співробітництво, яке інституціалізовано в понад 500 двосторонніх угодах і спрямоване на питання регіонального і місцевого розвитку²¹. Через програму Interreg NEXT Poland–Ukraine, з підтримкою ЄС, реалізуються прикордонні проекти розвитку. Водночас експерти зазначають, що повноцінна транскордонна співпраця гальмується через відсутність послідовної державної політики просторового планування прикордонних територій²². Наприклад, сторони не використовують потенціал співпраці в рамках Єврорегіону «Буг».

Реакція України на політичні зміни у Польщі

У 2022–2023 роках внутрішньополітичні процеси у Польщі (парламентські вибори, конкуренція партій, напружені відносини з ЄС) почали впливати на риторику і конкретні рішення у двосторонніх відносинах, зокрема у сфері торгівлі агропродукцією. Україна послідовно підкреслює важливість польсько-українського союзу, орієнтованого на безпекові

19 Співпраця МВС України та Польщі набуває нової форми активності — Ігор Клименко, Міністерство внутрішніх справ України, 21 жовтня 2024, <https://mvs.gov.ua/uk/news/spivpracia-mvs-ukrayini-ta-polshhi-nabuvaje-novoyi-formi-aktivnosti-igor-klimenko>.

20 Українські прикордонники переймали європейський досвід у Польщі, Державна прикордонна служба України, 14 червня 2025, <https://dpsu.gov.ua/uk/news/47474-ukrayinski-prikordonniki-perejmali-yevropejskij-dosvid-u-polshi>.

21 Україна–Польща. Сприятливе підґрунтя для економічної співпраці України та Польщі підточується етнополітичними та культурними непорозуміннями укупі з незадовільною якістю вітчизняного середовища для бізнесу, Рада зовнішньої політики «Українська призма», 2024, <https://prismua.org/ukraine-poland/>.

22 Там само.

питання та протидію Росії. Київ уникає прямого втручання у внутрішні політичні процеси Польщі, адаптуючи комунікацію залежно від змін урядових пріоритетів. Україна загалом демонструє прагнення мінімізувати вплив внутрішніх політичних циклів сусідньої держави на двосторонні відносини. Так, попри антиукраїнську риторику новообраного президента Польщі в його передвиборчій кампанії, Зеленський привітав Навроцького, подякував за підтримку і домовився про продовження консультацій на найвищому рівні²³. Навроцький, у свою чергу, підтвердив готовність до співпраці, але поставив умову взаємності та наголосив на важливості врегулювання історичних суперечок, особливо в контексті вступу України до ЄС²⁴. Відповідно, ризики політизації двосторонніх відносин усе ж зберігаються, тому Україні і Польщі важливо зберігати конструктивні дипломатичні відносини і використовувати потенціал двосторонніх інституційних механізмів.

Рекомендації

- Україні і Польщі варто підтримувати конструктивний рівень двосторонніх відносин й уникати ризиків їхньої політизації. Для цього Україна може використовувати чинні інституційні механізми, як Парламентську групу дружби чи міжурядові комісії.
- Україні варто діяти проактивно щодо підписання оновленої Угоди про добросусідство з Польщею.
- У безпекових питаннях Україні необхідно вести прозору комунікацію, а також працювати над розробкою Плану дій щодо реалізації Безпекової угоди з Польщею.
- Україні необхідно продовжувати роботу над укладанням Угоди про спільний митний контроль, Угоди щодо спільних пунктів пропуску та спільного патрулювання державного кордону, а також відновити роботу Міжурядової координаційної ради з питань міжрегіонального співробітництва задля посилення ефективності транскордонної співпраці.

23 *Зеленський привітав Навроцького зі вступом на посаду і висловив сподівання на «конструктивний діалог»*, Радіо Свобода, 6 серпня 2025, <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyi-navrotskyi/33496010.html>.

24 К. Бельмас, *Навроцький заявив, що «обов'язково» зустрінеться з Зеленським*, Суспільне Новини, 1 липня 2025, <https://suspilne.media/1055957-navrockij-zaaviv-so-obovazkovo-zustrinetsa-z-zelenskim/>.

Економіка і торгівля

Зусилля України для розвитку двостороннього економічного співробітництва

З початком повномасштабної війни Росії проти України, торговельно-економічні відносини України та Польщі зазнали значних змін. По-перше, обсяги імпорту товарів із Польщі до України суттєво зросли (з 5 млрд дол. США у 2021 році до 7 млрд дол. у 2024 році), тоді як експорт українських товарів до Польщі дещо скоротився (з 5,2 млрд дол. у 2021 році до 4,7 млрд дол. у 2024 році). Відповідно, змінилося і торговельне сальдо: якщо до 2022 року воно було позитивним для України, то у 2023–2024 роках позитивне сальдо спостерігалось вже для Польщі.

Польща послідовно зміцнює свою роль одного з ключових торговельних партнерів України: у 2024 році 11,3% українського експорту та 9,9% імпорту припадало саме на Польщу. Україна експортує до Польщі переважно сировину: метали, рослинні олії та залізну руду, тоді як Польща постачає в Україну паливо, транспортні засоби та продукцію машинобудування²⁵.

Варто відзначити, що частка України в польському експорті також зростала — з 1,9% до 3,7%, що робить Україну одним із найважливіших ринків збуту для польських товарів²⁶. Це підтверджує: будь-які труднощі у сфері торгівлі безпосередньо впливають на економіку обох країн, а отже — потребують спільного та конструктивного вирішення.

Діалог між Україною та Польщею в економічній сфері триває як між урядовцями, так і на рівні бізнес-спільнот обох країн — наприклад, у березні 2024 року та в березні 2025 року відбулися засідання Українсько-польської міжурядової комісії з питань економічного співробітництва, у той час як протягом багатьох років у різних містах Польщі і України проводиться міжнародний форум «Польсько-українські дні бізнесу»²⁷.

---

25 *Ukraine — Imports from Poland*, TradingEconomics, <https://tradingeconomics.com/ukraine/imports/poland>.

26 *The impact of migration from Ukraine on trade and business opportunities*, Polish Investment and Trade Agency, 21 березня 2025, <https://www.trade.gov.pl/en/news/the-impact-of-migration-from-ukraine-on-trade-and-business-opportunities/>.

27 *XIX Міжнародний форум «Польсько-українські дні бізнесу»*, Асоціація українського бізнесу в Польщі, 25 квітня 2024, <https://ukrbizpol.org/novini/xix-mizhnarodnij-forum-polsko-ukrayinski-dni-biznesu/>.

Ініціативи у сфері логістики, транзиту, залізничних та портових маршрутів

Повномасштабне вторгнення докорінно змінило логістику українсько-польської торгівлі. На початковому етапі війни, коли морські порти України зупинилися, обсяги залізничних та автомобільних перевезень через українсько-польський кордон зросли майже вдвічі²⁸. Нині транспортна інфраструктура, що сполучає Україну і Польщу, функціонує фактично на межі своїх можливостей, а завантаженість деяких пунктів пропуску сягає понад 90% від проектної потужності²⁹.

Україна шукає можливості для модернізації транспортної інфраструктури. Так, у рамках програми Connecting Europe Facility (CEF) Укрзалізниця отримає 76 млн євро на модернізацію залізничної лінії від кордону з Польщею до Львова (Скнилів)³⁰. Впровадження в Україні ділянок колії європейського стандарту має полегшити транскордонний залізничний рух і посилити регіональну торгівлю. Розвиток залізничної інфраструктури також є критичним для можливості більш широкого залучення польських портів для транзитного транспортування української агропродукції³¹.

Як для України, так і для Польщі важливим є питання збільшення потужності наявної інфраструктури. Водночас, такий розвиток має бути збалансованим та взаємовигідним.

Наприклад, на фоні впровадження в Україні ділянок європейської колії, для польської сторони важливо розуміти, що плани розвитку прикордонної інфраструктури включають проекти по обидва боки кордону та довгострокове збереження ширококоліїсного сполучення з Польщею. Це дозволить гарантувати ефективне використання вже чинних терміналів на польській території. У той же час, в умовах надзвичайно високого навантаження на існуючу залізничну інфраструктуру, проекти з розширення використання євроколії в Україні дозволять збільшити перевезення товарів залізницею і будуть вигідними для обох сторін.

---

28 *Ukraine's Transport and Logistics System: Current and Prospective Opportunities and Challenges*, The World Bank, червень 2025, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099061725033525342/pdf/P502442-346a4fd3-882f-46ca-95c9-ce90c0a71619.pdf>.

29 Там само.

30 О. Пикало, *ЄС виділить €2,8 млрд грантів для транспортної інфраструктури. Серед відібраних проєктів є український*, Forbes Україна, 3 липня 2025, <https://forbes.ua/news/es-vidilit-28-mlrd-grantiv-dlya-transportnoi-infrastrukturi-sered-vidibranikh-proektiv-e-ukrainskiy-03072025-31023>.

31 *Ukraine's Transport and Logistics System: Current and Prospective Opportunities and Challenges*, цит. вид.

Постійно відбувається і розбудова автомобільних пунктів пропуску на кордоні. Так, у 2022 році було проведено модернізацію пункту пропуску Краківець–Корчова. Розпочалася модернізація пункту пропуску Ягодин–Дорогуськ, яка частково фінансується за кошти ЄС. Очікується, що роботи з модернізації мають завершитися до 2027 року³². З огляду на намір України стати повноправним членом ЄС автомобільні пункти пропуску на західному кордоні України втратять свою важливість, тому для України та Польщі важливим є зосередитися на пришвидшенні проходження кордону шляхом удосконалення технологій пропуску з використанням існуючих потужностей пунктів пропуску. Зокрема проведення спільних митного і прикордонного контролів у всіх пунктах пропуску є принципово важливим на цьому етапі. Наразі спільний контроль на українсько-польській ділянці кордону здійснюється у чотирьох із восьми пунктів пропуску для автомобільного сполучення (Устилуг, Смільниця, Грушів та Угринів)³³.

Польські порти активно використовувалися українськими експортерами у 2022–2023 роках. Однак їхня спроможність значно нижча за українські чорноморські порти. У 2017–2019 роках українські порти експортували 47,7 млн тонн зерна на рік, тоді як Гданськ, Гдиня та Щецин у Польщі разом — 6,5 млн тонн на рік³⁴. Опитування Світового банку у 2025 році, виявило такі обмеження, як недостатня місткість складів, нездатність обробляти велику кількість вагонів та відсутність автоматизованого розвантаження у польських портах³⁵. Однак для України важливо зберегти експортні маршрути через Польщу з безпекових міркувань.

32 Розбудовуємо інфраструктуру пункту пропуску «Ягодин–Дорогуськ», Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України, 30 червня 2025, <https://restoration.gov.ua/blog/rozbudovuyemo-infrastrukturu-punktu-propusku-yagodyn-dorogusk/>.

33 У Держмитслужбі розглянули моделі спільного контролю в пунктах пропуску на українсько-польському кордоні, Державна митна служба України, 29 черпня 2025, <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/u-derzhmitsluzhbi-rozglianuli-modeli-spilnogo-kontroliu-v-punkтах-propusku-na-ukrayinsko-polskomu-kordoni-898>.

34 *Ukraine's Transport and Logistics System: Current and Prospective Opportunities and Challenges*, цит. вид.

35 Там само.

Пропозиції співпраці з Польщею у післявоєнній відбудові

За 2024 рік польські громадяни заснували 90 компаній в Україні (друге місце після громадян Туреччини)³⁶. При цьому українські громадяни заснували у Польщі 3424 компанії у 2024 році³⁷. Це свідчить про значний інтерес українського бізнесу до польського ринку. Важливим чинником став Закон про допомогу громадянам України (Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy), який спростив відкриття бізнесу для українців до рівня з польськими громадянами. У 2024 році українські підприємці та працівники сплатили до польського бюджету майже 1,65 млрд злотих (385 млн євро) у вигляді податку з доходів та податку на прибуток підприємств³⁸. Також зростання присутності українського бізнесу у Польщі сприяє зростанню польського експорту до України через зв'язки з батьківщиною.

Україна також зробила крок у відповідь та прийняла у липні 2022 року закон «Про встановлення додаткових правових та соціальних гарантій для громадян Республіки Польща, які перебувають на території України», який передбачає рівні умови для польських громадян у сфері праці та підприємництва в Україні. Таким чином, на рівні регуляторної бази створено максимально сприятливі умови для польського бізнесу.

Польща неодноразово заявляла про намір взяти участь у відбудові України. Серед важливих кроків:

- Польща зголосилася прийняти в себе конференцію з відбудови України у 2026 році;
- у Польщі запроваджено державну програму пільгового кредитування «Кредит для участі у відбудові України»³⁹. Йдеться про щонайменше 250 млн злотих або приблизно 58,25 млн євро для польських компаній, які інвестують та реалізують бізнес-проекти в Україні;

36 Іноземці торік створили в Україні понад 1100 компаній: хто найчастіше відкриває бізнес, ред. Д. Карплук, Комерсант-Український, 23 січня 2025, <https://komersant.ua/inozemtsi-torik-stvoryly-v-ukraini-1100-kompaniy-khto-naychastishe-vidkryvae-biznes/>.

37 Ukrainians now own 6% of all new companies opened in Poland, OpenDataBot, 21 липня 2025, <https://opendatabot.ua/en/analytics/ukrainian-business-in-poland>.

38 J. Bolanowski, *Entrepreneur like a Ukrainian: 100,000 Ukrainian companies have opened in Poland since 2022*, Euronews, 30 липня 2025, <https://www.euronews.com/business/2025/07/30/entrepreneur-like-a-ukrainian-100000-ukrainian-companies-have-opened-in-poland-since-2022>.

39 Польща розпочала реалізацію програми на 250 млн злотих для підтримки бізнес-проектів своїх компаній в Україні, Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, 25 квітня 2025, <https://me.gov.ua/news/detail/3ddddd864-ea86-4cbe-8f45-cf10a17814c2>.

- польська державна Корпорація страхування експортних кредитів (KUKE) страхує експортні та інвестиційні ризики для польського бізнесу, що працює в Україні⁴⁰.

Підхід України до аграрних спорів і шляхи їхнього вирішення

Після початку повномасштабної війни ЄС надав Україні автономні торговельні преференції, скасувавши тарифні обмеження на імпорту. Через блокаду чорноморських портів експорт агропродукції зосередився на західному напрямку, і транзит через Польщу різко зріс. Це, зі свого боку, спричинило занепокоєння польських фермерів, яке проявилось у протестах весною 2023 року.

З метою врегулювання ситуації Єврокомісія тимчасово обмежила імпорту окремих видів української продукції (з травня до осені 2023 року), а Україна, зі свого боку, вживала заходів для зменшення напруги. Зокрема, було запроваджено:

- пломбування транзитної продукції на українсько-польському кордоні (березень 2023 року);
- ліцензування експорту зернових культур до Польщі, Угорщини, Румунії, Болгарії та Словаччини (вересень 2023 року).

Водночас Україна не запроваджувала з 2022 року тарифних чи нетарифних обмежень на торгівлю польськими товарами. Натомість суперечки, що виникли через зростання експорту української агропродукції через Польщу, Україна намагалася вирішувати шляхом переговорів і залучення третіх сторін до вирішення суперечки (перемовини з Єврокомісією та скарга до СОТ, яка в подальшому була зупинена Україною).

Ситуація поступово стабілізувалася завдяки відновленню експорту через чорноморські порти та природному скороченню навантаження на польську інфраструктуру.

Важливо розуміти, що блокада кордону польськими фермерами та перевізниками завдала шкоди не лише українським агровиробникам. Значні збитки понесли й інші сектори українського бізнесу, що займаються експортно-імпортними операціями, а також споживачі, які залежать від імпортової продукції. Водночас негативний вплив відчули і польські переробні підприємства, які втратили доступ до більш доступної української сировини. Тому для урядів України та Польщі принципово

---

⁴⁰ *Ukraine: export, investments, reconstruction*, KUKE, 24 жовтня 2023, <https://kuke.com.pl/en/news-and-insights/ukraine-export-investments-reconstruction>.

важливо не допустити, щоб торговельні суперечки блокували роботу прикордонної інфраструктури в подальшому.

Рекомендації

- Поширити спільний митний контроль на всі пункти пропуску українсько-польського кордону, удосконалювати технології пропуску вантажів (наприклад, у вигляді єдиного вікна для подачі даних контрольним органам обох сторін).
- Продовжувати розвиток залізничної інфраструктури для підвищення пропускнуої спроможності та зміцнення економічних зв'язків.
- Поглибити і зробити регулярним урядовий діалог із торговельних питань для уникнення подальших суперечок у торгівлі, оскільки вони є шкідливими для обох сторін.
- Сприяти взаємним інвестиціям та участі у відбудові. Україні варто заохочувати польські компанії до участі у відбудові України через пільгові фінансові механізми та гарантії.

Міграція й інтеграція

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року Польща стала ключовою країною прихистку для мільйонів українців, серед яких діти, студенти й висококваліфіковані фахівці. Українські дипломатичні установи в Польщі — посольство, консульства та профільні органи — оперативно перебудували свою роботу, відкривши «гарячі лінії» для біженців, організувавши мобільні виїзні консульські прийоми в регіони з найбільшим скупченням українців і налагодивши координацію з польськими органами влади (Посольство України в Республіці Польща, 2022). Дипломати брали участь у спільних брифінгах із польськими міністрами, пояснювали процедури отримання тимчасового захисту та надавали допомогу з оформлення документів, правовим захистом, протидією дискримінації, а також у кризових ситуаціях⁴¹. Одночасно здійснювалися моніторинг становища біженців і регулярна публічна комунікація.

За даними Посольства України в Республіці Польща, консульські установи України в Польщі виконують ключову роль у забезпеченні прав і потреб українських громадян за кордоном. Вони організували системну

---

41 Інформація про досягнення запланованої мети, завдань та результативних показників бюджетних програм, а також цілей державної політики за результатами 2022 року, Міністерство закордонних справ України, <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/budget/zili2022/rezultativni-pokazniki-za-2022.pdf>.

допомогу з оформлення документів (паспорти, довідки, посвідчення на повернення), спростили процедури відновлення через цифрові сервіси, зокрема застосунок «Дія», та гарантували можливість повернення до України в разі втрати паспорта.

Українська сторона брала участь у міжурядових консультаціях і сприяла узгодженню механізмів, які дали змогу українським дітям розпочати навчання у польських школах навіть без повного пакету документів.

У сфері правового захисту дипломатичні установи забезпечують реагування у кризових ситуаціях — від затримань чи госпіталізацій до смертельних випадків, — координуючи дії з місцевими органами й адвокатами. Встановлена взаємодія з правозахисними організаціями та інституціями ЄС посилює захист прав тимчасово переміщених осіб і трудових мігрантів. Водночас активна публічна комунікація через соціальні мережі, офіційний сайт і відкриті консультаційні заходи підвищила рівень поінформованості громади та сприяла формуванню довіри між українськими громадянами і державними інституціями.

У сфері освіти відбулося збільшення кількості українських класів і гуртків, а також організація пунктів складання Національного мультипредметного тесту (НМТ) у Польщі, що дало можливість випускникам вступати до українських вишів⁴². У серпні МОН України і Польщі домовилися про збереження української мови та культури в польських школах, що дозволило продовжити напруження шляхів підтримки суботніх / недільних шкіл та освітніх організацій у Польщі для факультативного викладання українознавчих предметів, а також запровадження іспитів з української мови: польська сторона створить умови, щоб українська мова була доступна для складання випускного іспиту в польській школі (іспиту «зрілості») з 2026 року. Зі свого боку, Україна також готова до співпраці: розвивати статус шкіл із польською мовою навчання в Україні, інформування громадян України про потребу відвідування польських шкіл та дотримання законодавства країни перебування⁴³.

42 НМТ-2023: до уваги вступників, які наразі перебувають у Польщі та Німеччині, Український центр оцінювання якості освіти, 19 квітня 2023, <https://testportal.gov.ua/nmt-2023-do-uvagy-vstupnykiv-yaki-narazi-perebuvaют-u-polshhi-ta-nimechchyni/>.

43 МОН системно співпрацює з Польщею для збереження національної ідентичності українських учнів за кордоном, Міністерство освіти і науки України, 14 листопада 2024, <https://mon.gov.ua/news/mon-sistemno-spivpratsiuє-z-polshcheiu-dlia-zberezhennia-natsionalnoi-identychnosti-ukrainskykh-uchniv-za-kordonom>.

Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО) провів НМТ за кордоном; у Польщі діяли тимчасові екзаменаційні центри щонайменше у шести містах (Варшава, Краків, Вроцлав, Люблин, Бидгощ, Домброва-Гурніча). Також у Польщі працювали пункти для ЄВІ та ЄФВВ. Крім того, у результаті двосторонніх консультацій зафіксовано виділення ЄС понад 125 млн євро для залучення асистентів міжкультурної комунікації й організації тренінгів для польських учителів, що працюють з українськими дітьми.

Станом на жовтень 2024 року в польській системі освіти було зареєстровано 195,3 тис. дітей і молоді з України, з яких 152,3 тис. шкільного віку, що є найвищим показником від 2022 року⁴⁴.

У березні 2022 року за активної участі української сторони у Польщі був ухвалений закон, який гарантував громадянам України доступ до ринку праці, системи охорони здоров'я, освіти та соціальних виплат. Це стало базою для інтеграційних процесів, які поступово переходили від екстреної допомоги до системної співпраці. У сфері працевлаштування тривала робота над реформою визнання кваліфікацій. Ключові зміни набули чинності 1 липня 2025 року: запроваджено адміністративне визнання українських дипломів, створено електронний реєстр іноземних студентів і викладачів, встановлено вимоги щодо знання польської мови (B1 для поліцейських шкіл, B2 для вищих навчальних закладів) та введено можливість стажування як альтернативи формальному підтвердженню кваліфікації. Також у червні 2025 року польський уряд анонсував створення Національного міжкультурного освітнього центру, який координуватиме навчальні матеріали, тренінги та психологічну підтримку вчителів⁴⁵.

Одним із великих бар'єрів щодо подальшої співпраці у сфері міграції та інтеграції України та Польщі, є суспільні настрої. За даними дослідження, проведеного компанією CBOS (2025), рівень симпатії до українців у Польщі поступово знижувався: із 40% у 2023 році до 30% у 2025 році⁴⁶.

44 А.В., *Звіт Центру громадянської освіти: У польських школах навчається понад 200 тисяч учнів з України, 3/4 з яких — біженці*, Наш вибір, 9 лютого 2025, <https://naszwybir.pl/ceo-ukrayintsiv-pl-shkolah/>.

45 Т. Sharapova, *Polski rząd chce utrudnić cudzoziemcom dostęp do szkół policealnych?*, Наш вибір, 5 травня 2025, <https://pl.naszwybir.pl/szkola-policealna/>.

46 Т. Nyczka, *CBOS: Po raz pierwszy od lat więcej Polaków deklaruje niechęć wobec Ukraińców*, Gazeta Wyborcza, 13 лютого 2025, <https://wyborcza.pl/7,75398,31688884,cbos-po-raz-pierwszy-od-lat-wiecej-polakow-deklaruje-niechec.html>; див. також: *Вперше за декілька років кількість поляків, які відчувують неприязнь до українців, більша, ніж тих, хто відчуває до них симпатію*, Наш вибір, 14 лютого 2025, <https://naszwybir.pl/stavleniya-do-ukrayintsiv/>.

Вперше за кілька років кількість осіб із негативним ставленням перевищила частку тих, хто відчуває симпатію. Такі тенденції супроводжувалися зростанням антипатії і поширенням дезінформації, що зумовило активізацію інформаційних кампаній та комунікаційних ініціатив, спрямованих на протидію пропаганді і зміцнення міжкультурного діалогу.

Є також низка ризиків, що можуть обмежувати сталість українсько-польської співпраці. Насамперед, це залежність від фінансування ЄС: значна частина програм, зокрема понад 125 млн євро на інтеграцію українських дітей у польських школах, реалізується саме завдяки підтримці Європейського Союзу. У разі зміни політичних пріоритетів або скорочення бюджету ефективність і сталість цих ініціатив можуть опинитися під загрозою. Другим важливим фактором є регуляторна невизначеність. Нові польські закони щодо визнання кваліфікацій і доступу до праці (2025) містять умови, що потенційно створюють бар'єри для українців: вимоги до рівня володіння польською мовою, збереження складних бюрократичних процедур, а також обмежені квоти. Практична реалізація цих положень потребує постійного моніторингу й адаптації, щоб уникнути їхнього стримувального впливу на інтеграцію громадян України.

У галузі організації українського суспільства у Польщі, слід зазначити наявність декількох організацій:

- **ГО «Євромайдан-Варшава»:** організовує проведення громадських акцій, фестивалів, форумів (Be Brave Like Ukraine Forum), безкоштовних курсів польської мови, збирання грошей на допомогу Збройним Силам України⁴⁷;
- **Фонд «Український дім»:** надає юридичну і психологічну допомоги, у пошуку роботи, проводить мовні курси, організовує культурні заходи, такі як покази фільмів, зустрічі книжкових клубів та зустрічі з відомими українськими діячами⁴⁸;
- **Об'єднання українців у Польщі:** діє від 1990 року, проводить просвітницьку роботу, має власне видання, тижневик «Наше слово»⁴⁹.

Наявність таких організацій забезпечує зв'язок української меншини всередині себе та слугує допомогою в адаптації у польському суспільстві

47 Євромайдан-Варшава, офіційний вебсайт громадської організації «Євромайдан-Варшава», <https://www.euromaidan-warszawa.org/uk/#about>.

48 Український дім у Варшаві, *Про нас*, <https://ukrainskidom.pl/uk/ua-o-nas/>.

49 Об'єднання українців у Польщі, *Про нас*, <https://ukraincy.org.pl/uk/pro-nas/>.

із збереженням власної культурної ідентичності і захищеністю в юридичному спектрі.

Українська меншина також отримує значну підтримку на символічному рівні. Варшавський університет має програму «Solidarni z Ukrainą», що допомагає вступити на навчання. Тут систематично проводяться заходи, які стосуються російсько-української війни: прикладом цього є конференція «„Cierp, krasawico” — o wykorzystywaniu prz*mocy s*ksualnej w wojnie w Ukrainie», що розповідала про проблему сексуального насильства у війні⁵⁰. Українська книга представлена на міжнародних виставках у Польщі, зокрема на Книжковому ярмарку у Варшаві «Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie», де традиційно присутні українські видавці⁵¹. Крім того, у Польщі проводяться локальні кінофестивалі, де українські стрічки є частиною програми. В Республіці Польща також активно розташовані пам'ятки українським діячам, відкриваються сквери на ім'я українських героїв, а польські режисери знімають фільми про російсько-українську війну, наприклад, фільм *Ludzie*⁵². Польська громада не забуває про політичну підтримку України, організовуючи акції на підтримку сусідньої держави. Символічна підтримка українців у Польщі залишається сильною від самого початку повномасштабного вторгнення. Підтримку надають як державні інституції, так і громадські ініціативи, наприклад, Євромайдан-Варшава, Komitet Obrony Demokracji⁵³.

Отже, українська громада має якісно структуровану спільноту, що забезпечує збереження культурної ідентичності й органічну адаптацію до існування у польському суспільстві, а також отримує певну фінансову допомогу на рівні державних виплат та пільг у сфері навчання і медичної галузі разом із волонтерськими діями польського суспільства, а інформаційна присутність характеризується створенням власних джерел та участю в суспільних дискурсах.

50 *Cierp, krasawico — o wykorzystywaniu prz*mocy s*ksualnej w wojnie w Ukrainie*, Waw4Free, <https://waw4free.pl/wydarzenie-135032-cierp-krasawico-o-wykorzystywaniu-prz-mocy-s-ksualnej-w-wojnie-w-ukrainie>.

51 Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie, *Український салон книзу*, <https://targioksiawarszawa.pl/ukrainski-salon-ksiazki/>.

52 Польський інститут кіно, *Ludzie* [Люди], <https://pisf.pl/aktualnosci/ludzie/>.

53 KOD, <https://ruchkod.pl/>.

Рекомендації

- Підтримувати українські школи й освітні ініціативи у Польщі, забезпечити можливість складання іспитів українською мовою та розвивати культурні проекти для збереження ідентичності.
- Посилювати співпрацю між українськими й польськими інституціями, спрощувати процедури документування та визнання кваліфікацій, організовувати мовні курси й програми перекваліфікації для українців.
- Розширювати практику міжкультурного діалогу та інформаційних кампаній для протидії дезінформації, а також забезпечувати довгострокове фінансування інтеграційних програм на рівні ЄС і Польщі.

Культура і пам'ять

Польсько-українські відносини у сфері культури та історичної пам'яті потерпають від безсистемності дій української влади та помітного впливу історичної пам'яті на внутрішню політику польської влади. Отож пріоритети виглядають так:

- Усвідомлення різної ваги політики національної пам'яті для польського й українського суспільств. Якщо для Польщі процес масштабної меморіалізації та вшанування пам'яті власних громадян тісно пов'язаний із домінантною у суспільстві католицькою релігією, то для України формування власної історичної пам'яті перебуває в процесі відновлення. На жаль, громадяни України вже ніколи не дізнаються про кількість загиблих під час Голодомору або Другої світової війни. Можна стверджувати, що історична політика Польщі (з урахуванням національних особливостей) уже вийшла на траєкторію забезпечення національних інтересів, натомість українська залишається постколоніальною.
- Власне, з цієї причини протягом довгого часу представники української влади не вважали за потрібне забезпечити проведення ексгумації жертв волинської трагедії. Натомість саме ексгумація виглядає інструментом визначення кількості жертв трагічних подій 1943–1945 років на Волині та в Галичині, адже в науковому обігу досі використовуються не верифіковані цифри, запропоновані не лише істориками, але і представниками «кресов'яків».
- Аргументоване визначення деструктивного характеру російського впливу на польсько-українські відносини, протидія його посиленню.

- Хронологічна сегментація проблемних питань польсько-українських відносин, адже в іншому разі буде вкрай складно уникнути спокуси поглибити конфлікт в умовах можливого браку аргументів.
- Підтримати прагнення польської сторони зберегти темпи проведення ексгумаційних робіт, які сьогодні швидше спрямовані на формування атмосфери довіри, ніж сприяння встановленню обставин волинської трагедії. У цьому контексті важливо підтримувати стабільну координацію з боку України.

Варто наголосити, що у польсько-українському діалозі тема спільної історії переповнена стереотипами. Якщо волинська трагедія із зрозумілих причин є потужним подразником для польського суспільства, то для значної частини українців знаковою є ситуація навколо пам'ятника воїнам УПА на горі Монастир. Він неодноразово піддавався атакам вандалів, що може свідчити про наявність політичного замовлення. Свого часу чергова атака на пам'ятник на горі Монастир стала приводом для зупинення пошуково-підготовчих робіт в Україні. Парадокс ситуації полягає в тому, що серед похованих на горі Монастир бійців УПА з великою долею вірогідності є громадяни Другої Речі Посполитої українського походження.

Отож пропозиція до сегментації проблемних питань у сфері історичної пам'яті виглядає найбільш раціональним та обґрунтованим підходом. В Україні чимало польських місць пам'яті, які, серед іншого, є символами спільної боротьби наших народів проти російського імперіалізму і тоталітарних режимів СРСР та Німеччини.

Найбільш проблемним протягом довгого часу виглядав Цвинтар «орлят» на Личаківському кладовищі у Львові. Він був відновлений після масштабної реставрації у 2005 році, проте протягом довгого часу частина скульптурної композиції була закрита. Лише у травні 2022 року скульптури левів відкрито, і цей крок можна розглядати як жест доброї волі з боку України⁵⁴. Очевидно, що цьому кроку передувало усвідомлення представниками української влади значення військово-технічної допомоги, наданої Польщею з початку широкомасштабного вторгнення Росії.

Варто звернути увагу, що у Харкові (тривалий час — найбільшому російськомовному місті України, яке опинилося в епіцентрі російської агресії) ще у листопаді 2016 року було відкрито пам'ятну дошку Юзефу

54 На цвинтарі орлят у Львові розкрили фігури левів, Історична правда, 20 травня 2022, <https://www.istpravda.com.ua/short/2022/05/20/161357/>.

Пілсудському. Керівник Польської держави навчався у столиці Слобожанщини, і ця віха його життя знайшла гідне відображення⁵⁵. Юзеф Пілсудський першим серед польських політиків ХХ століття сформував формулу «Без незалежної України не буде незалежної Польщі», яку можна і сьогодні назвати імперативом двосторонніх відносин.

Згадуючи про гасло «За нашу і вашу свободу», доцільно згадати про вшанування пам'яті польських повстанців, розстріляних у Київській фортеці. Пам'ятну дошку їм було відкрито ще у 1993 році, під час візиту до Києва президента Леха Валенси, і це був один із перших кроків до створення спільного пантеону пам'яті про борців із російським царизмом.

У Биківні та Старобільську (з весни 2022 року перебуває під російською окупацією) в роки незалежності України були відкриті меморіальні комплекси польським офіцерам, які у 1940 році стали жертвами репресій сталінського режиму. Биківнянські могили традиційно відвідують польські офіційні делегації і представники польської діаспори України.

Про зміну парадигми польсько-українських відносин у питаннях історичної пам'яті свідчить не лише проведення ексгумаційних робіт у селі Пужники Тернопільської області. Вони проходили на фоні президентської кампанії у Польщі, де українське питання звучало доволі активно. До речі, офіційні Варшава та Київ навесні 2025 року адекватно відреагували на чергову провокацію проти згаданого пам'ятника на горі Монастир⁵⁶. Водночас, невдовзі після інавгурації Кароля Навроцького, пам'ятник жертвам волинської трагедії у селі Домостава Підкарпатського воєводства став об'єктом атаки вандалів. Ними, на жаль, виявилися молоді громадяни України, що виступили інструментом у руках російських спецслужб.

Завершуються ексгумаційні роботи у львівському мікрорайоні Збоїща, де поховані польські військові, що загинули у 1939 році⁵⁷. У вересні 2025 року проведено ексгумацію залишків тіл вояків УПА в селі Юречкова у Польщі. Варшава та Київ поступово наближаються, завдяки створенню

55 У Харкові встановили меморіальну дошку засновнику сучасної Польщі Юзефу Пілсудському, Історична правда, 16 листопада 2016, <https://www.istpravda.com.ua/short/2016/11/16/149324/>.

56 Україна і Польща засудили незаконне встановлення напису на могилі УПА на горі Монастир, Укрінформ, 6 серпня 2024, <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3985166-ukraina-i-polsa-zasudili-nezakonne-vstanovlenna-napisu-na-mogili-upa-na-gori-monastir.html>.

57 Н. Карнаух, О. Івашук, *Близько пів сотні останків, зброя та жетони: що знайшли під час пошуково-ексгумаційних робіт у Львові*, Суспільне Львів, 25 серпня 2025, <https://www.suspiadne.media/lviv/1099014-polski-imenni-zetoni-zbroja-ta-solomi-so-znajsli-pid-cas-posukovo-eksgumacijnih-robit-u-lvovi/>.

атмосфери співпраці, до початку масштабних пошукових та ексгумаційних робіт на Волині.

Рекомендації

- Відновлення функціонування польсько-українського Форуму істориків, який повинен бути розбитий на секції за хронологічною ознакою, залучення до його функціонування політологів, географів, демографів, фахівців із геополітики та міжнародних відносин.
- Проведення низки експертних обговорень питань суспільно-політичної взаємодії Польщі й України у прикордонних містах обох держав.
- За умови інтенсифікації ексгумаційних робіт на Волині використовувати науково-практичний потенціал Люблинського трикутника (спеціалістів із Литви), залучати фахівців із Боснії та Герцеговини, Руанди, Камбоджі, які мають досвід ексгумації жертв масових убивств.
- Сприяння появі нових медіа, недержавних організацій, які ставлять на меті проведення діалогу між Польщею та Україною.

Медіа та інформаційний простір

2022 рік, вірогідно, був роком, коли українці демонстрували найвищу прихильність до Польщі та поляків. Як засвідчило опитування «Української призми»⁵⁸, у 2022 році 91% українців ставився до поляків дуже позитивно або позитивно (до 24 лютого 2022 року цей показник становив 88%). При цьому 50% українців уважали, що Польща має потенціал для того, щоб стати лідером у регіоні Центральної Європи. Прикметно, що 78% українців повідомили про те, що серед їхніх родичів, друзів та знайомих є ті, хто виїхав до Польщі. До того ж, Польща була найбільш відвідуваною українцями з числа всіх сусідніх західних держав навіть до повномасштабної російської агресії. Понад третина (38%) респондентів повідомили про те, що відвідували Польщу ще до 24 лютого 2022 року.

Також українці проявляли інтерес до подій, які відбуваються у політичному та суспільному житті Польщі і 68% уважали себе поінформованими або добре поінформованими про цю сусідню державу. Цікаве

---

58 S. Gerasymchuk, *Ukraine and Central Europe: Attitudes and Perceptions*, Рада зовнішньої політики Українська призма, 4 червня 2023, <https://prismua.org/en/english-ukraine-and-central-europe-attitudes-and-perceptions/>.

спостереження: більшість українців не вбачала у двосторонніх відносинах напруги в царині питань історичної пам'яті.

У період з 2022 до 2025 року динаміка і тематика висвітлення медійно значущих подій у Польщі та публікацій про них в Україні варіювалася, як і реакція на них в українському медійному та суспільному середовищах. Наративна сюжетна арка пройшла шлях від ейфорії у двосторонніх відносинах на початку 2022 року, до зростання напруги (передусім через загострення у питаннях історичної пам'яті та проблеми з експортом українського збіжжя), кульмінації (якою українська медіа-спільнота вважала парламентські та президентські вибори у Польщі) і розв'язки, коли розуміння сталості і глибокої вкоріненості двосторонніх проблем обертається взаємними розчаруваннями, що позначається на рейтингах сприйняття українців поляками та поляків українцями.

Ключовими темами, що формували медіа-наратив, були питання вдячності українського суспільства за допомогу, надану поляками з початку 2022 року, питання історичної пам'яті та відмінності в оцінках волинської трагедії, питання експорту українського збіжжя через територію Польщі і протести польських фермерів, у ході яких відбувалося блокування цього експорту (що сягли свого піку у період 2023–2024 років). З часом у метанаратив було вплетене питання відмінностей в оцінках ступеня вдячності українців польською стороною. Крім того, безумовним тригером стали президентські вибори у Польщі, фігури кандидатів, їхній бекграунд та політичний порядок денний.

Помітними інформаційними приводами, що позначалися на кількості публікацій, були офіційні візити польських посадовців до України та українських посадовців до Польщі.

Прикметно, що почасти відображення тих чи інших проблемних моментів у двосторонніх відносинах було відлунням дискусій, які виникали у Польщі, або подій, що виникали на польській території або на міжнародних майданчиках (наприклад, виступи президентів Дуди та Зеленського в Нью-Йорку, суперечки між послами Польщі й України в Німеччині, заяви міністра закордонних справ України під час перебування у Польщі). Українському медіа-дискурсу у цьому контексті бракувало проактивності.

Важливими з точки зору побудови довірливих відносин стали візити польських посадовців до України та українських посадовців до Польщі, зокрема 23 серпня 2022 року під час відвідин Києва президент Польщі Анджей Дуда взяв участь у спільній з Володимиром Зеленським

прес-конференції. Ключовими темами був спільний захист свобод наших народів, оборона, безпека, прихисток українців. Тоді у своєму виступі Володимир Зеленський висловив вдячність президентові Дуді, польському уряду і польському суспільству⁵⁹.

Однак уже у 2023 році стало зрозуміло, що попри аномально високу взаємну приязнь у 2022 році, низка проблем у двосторонніх відносинах, укорінених у політиці історичної пам'яті становлять перешкоди для повноцінного стратегічного партнерства. 1 січня 2023 року ознаменувалось скандалом: у Твіттері Верховної Ради України виставили фотографію головнокомандувача ЗСУ Валерія Залужного поруч із світлиною провідника ОУН і цитатою. Реакція польської сторони була різкою. Польський прем'єр Матеуш Моравецький заявив, що обговорить із українським колегою Денисом Шмигалем «героїзацію» Степана Бандери. В українських медіа це також викликало дискусію, до якої долучалися й польські фахівці⁶⁰. При цьому, якщо українська сторона була схильна пояснювати загострення виборчим циклом у Польщі, то польська наполягала, що проблема є системною і лише емпатичне ставлення поляків до України в час війни тимчасово пом'якшило польські позиції. При цьому, як засвідчує опитування Центру Мєрошевського, лише 22% українців у 2023 році вважали, що між державами існують серйозні проблеми, і лише 16% із них уважали, що це питання історичної пам'яті.

Загострення ступеня емоційності пов'язане з блокуванням польськими фермерами експорту українського збіжжя (2023–2024 роки), що супроводжувалось нападами на українські фури та висипанням українського зерна, попервах супроводжувалось спробами українських посадовців та журналістів раціоналізувати ситуацію та пояснити її як українській, так і польській аудиторіям.

Скажімо, посол України в Польщі Василь Зварич звертався із закликом до польських фермерів, аби вони перестали вірити міфам про загрозу від української агропродукції⁶¹. Посол підкреслив, що уряд Польщі створив

---

59 Заяви Президента України Володимира Зеленського та Президента Республіки Польща Анджея Дуди за підсумками зустрічі в Києві, а також спілкування з представниками ЗМІ, <https://www.facebook.com/watch/?v=1169195743667759>.

60 Україна і Польща: нині відносини формує війна, але питання Волинської трагедії, Бандери та УПА залишаються, Радіо Свобода, 15 січня 2023, <https://www.radiosvoboda.org/a/viyna-bandera-upa-dopomoha/32223196.html>.

61 Посол України закликав польських фермерів припинити блокаду кордону, Укрінформ, 19 квітня 2024, <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3854576-posol-ukraini-zaklikav-polskih-fermeriv-pripiniti-blokadu-kordonu.html>.

їм можливості отримувати субсидії і безпосередні доплати. Так само, міфи намагалися спростовувати представники агроспільноти, а ключовим поясненням ситуації, до якого вдавалася українська сторона, були провокації проросійських сил та турбулентність електорального циклу у Польщі. Проте це позначилося на сприйнятті проблемних аспектів двосторонніх відносин і 55% із числа українців, що бачать такі аспекти, визнали, що аграрні проблеми належать до їх числа.

Щоправда, у серпні 2023 року у виданні «Європейська правда» вийшла стаття Марії Золкіної *Не тільки вибори, не тільки зерно. Як Україні та Польщі уникнути масштабної кризи у відносинах*⁶², де системно ставилась під сумнів електоральна природа випадів польської сторони проти України та пояснювався ширший контекст двосторонніх проблем.

Проте це не завадило подальшим ескалаціям. Зокрема скандальних обрисів у серпні 2023 року набуло висловлювання на той час міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби. Перебуваючи у Польщі під час панельної дискусії в Ольштині, де український міністр разом із польським колегою Радославом Сікорським брали участь у *Campus Polska Przyszłości*, Дмитро Кулеба у відповідь на питання про зняття Україною заборони на ексгумаційно-пошукові роботи щодо поляків, які загинули на Волині від рук українців під час Другої світової війни, змінив тему, вирішивши нагадати про злочинні дії поляків проти українців, а саме про операцію «Вісла» у 1947 році. Обурення польської сторони не знайшло відгуку в українських медіа⁶³. Навпаки, «казус Кулеби» став приводом закликати польських колег «позбутися звички розмовляти з українцями з позиції старшого брата»⁶⁴.

Ситуація ескалювалася у вересні 2023 року. Перебуваючи у США, президент Польщі Анджей Дуда озвучив кілька різких заяв про Україну на брифінгу для польських ЗМІ — хоча й поза межами штаб-квартири ООН у Нью-Йорку⁶⁵. Зокрема він порівняв Україну з людиною, яка тоне,

62 М. Золкіна, *Не тільки вибори, не тільки зерно. Як Україні та Польщі уникнути масштабної кризи у відносинах*, Європейська правда, 4 серпня 2023, <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/08/4/7167011/>.

63 *Skandal po słowach Kuleby na Campusie Polska. Ukraińskie MSZ wydało oświadczenie*, ред. D. Cygan, Do Rzeczy, 30 серпня 2024, <https://dorzeczy.pl/kraj/627984/skandal-po-slowach-kuleby-na-campusie-polska-jest-oswiadczenie-msz-ukrainy.html>.

64 Ю. Панченко, *Казус Кулеби: що стало причиною гучного скандалу в Польщі та які висновки варто зробити Києву*, Європейська правда, 2 вересня 2024, <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2024/09/2/7193287/>.

65 *Вогнем і словом. Заява Анджея Дуди про «птопающую» Україну підживила суперечку Києва та Варшави: що відбувається*, ред. І. Семенова, NV, 20 вересня 2023, <https://www.nv.ua/ukr/world/>

пояснивши, що «кожен, хто колись брав участь у порятунку потопаючого, знає, що він неймовірно небезпечний, що він може затягнути на глибину». Президент України Володимир Зеленський, у свою чергу, у промові на Генасамблеї ООН натяком дав зрозуміти, що вважає ситуацію довкола імпорту українського зерна «політичним театром». Не називаючи прямо жодної з країн, Зеленський заявив: «... деякі наші друзі в Європі, підривають солідарність політичним театром, роблячи із зерна трилер. Може здатися, що вони грають власну роль, але насправді вони допомагають підготувати сцену для московського актора».

Суперечки на найвищому політичному рівні стали тригером для підвищення ступеня критичності у медіа-публікаціях. Серед таких критичних публікацій щодо наявної траєкторії двосторонніх відносин, приміром, *editorial* «Європейської правди» з резонансною назвою *Польща веде «війну» проти європейського майбутнього України. Варшава має це усвідомити*⁶⁶. При цьому автори статті апелювали до того, що «Відсутність обурення блокадою України на перших сторінках польських медіа та від лідерів думок у Польщі лише посилює це враження і викликає чимало питань в українському суспільстві».

З одного боку, інциденти на кордоні викликали медійний та емоційний резонанс⁶⁷, включно з заявами Президента Володимира Зеленського про те, що «емоції можуть бути небезпечними». З іншого боку, українські медіа намагалися пояснити недружні кроки польських фермерів їхніми протестами проти Європейського зеленого курсу, діями проросійських провокаторів⁶⁸ тощо.

На думку на той час заступника міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України Тараса Качки (нині віцепрем'єр-міністр з питань європейської і євроатлантичної інтеграції)⁶⁹, брак реакції з боку

geopolitics/duda-pro-potopelnika-i-zelenskiy-pro-polshchu-chi-diysno-polshcha-skasuye-pilgi-ostanninovini-50354717.html.

66 *Польща веде «війну» проти європейського майбутнього України. Варшава має це усвідомити*, Європейська правда, 5 січня 2024, <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/01/5/7176820/>.

67 *Поляки блокують усі КПП та висипають українське зерно на кордоні!*, ТСН, 2 лютого 2024, <https://tsn.ua/youtube/polyaki-blokuyut-usi-kpp-ta-visipayut-ukrayinske-zerno-na-kordoni.html>.

68 О. Прокопишина, *Чому поляки блокують вантажівки та висипають українське зерно на дорогу*, Цензор.нет, 12 лютого 2024, https://censor.net/biz/resonance/3472895/chomu_polyaky_blokuyut_vantajivky_ta_vysipayut_ukrayinske_zerno_na_dorogu.

69 «Нищість і ганьба». Чому польські фермери висипали на дорогу українське зерно і знову заблокували кордон, BBC News Україна, 12 лютого 2024, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cpdekgv7n99o>.

польської влади на знищені вантажі вів до сильнішої ксенофобії та політичного насильства.

При цьому тональність українських посадовців та ЗМІ була значно менш конфронтаційною у порівнянні з відгуками в українському сегменті соціальних медіа⁷⁰. Українські мас-медіа також висвітлювали позицію офіційної Варшави⁷¹.

Окремі спроби саморефлексії і пошуку причин в українській політиці проявлялися у публікаціях депутатів від опозиції, зокрема критика з боку Миколи Княжицького полягала в тому, «що до владнання ситуації у Польщі не були підключені ні українська опозиція, ні представники нашого громадянського суспільства. Концепція будувати стосунки лише на відносинах між президентами легко руйнується і з найміцнішої перетворюється на найслабшу»⁷². Були й критичніші коментарі, як скажімо у Сергія Фурси, який закликав «дочекатися завершення виборів і вести тоді нормальну розмову. Коли владна партія у Польщі вже не буде тягнути на дно усіх разом із собою, або вигравши перегони, утворивши коаліцію, або пішовши в опозицію»⁷³.

У 2024–2025 роках, із призначенням міністром закордонних справ України Андрія Сибіги та послом України у Польщі Василя Боднара стали проявлятися певні зміни в українських підходах до двосторонніх відносин. Українська сторона почала надавати дозволи на ексгумаційні роботи, що вважалося однією з вагомих суперечностей у двосторонніх відносинах. Відзначення дня жертв волинської трагедії у Польщі супроводжувалося заявою МЗС України щодо «спільного болю», який український народ поділяє з польським та щодо необхідності історичного діалогу, що знайшло висвітлення як в українських, так і у польських медіа⁷⁴.

70 І. Лаб'як, «Ницість і плювок в обличчя»: у Мережі обурені вчинком поляків, які висипали зерно з українських фур, ТСН, 12 лютого 2024, <https://tsn.ua/exclusive/nicist-ganba-ta-grih-u-merezh-obureni-vchinkom-polyakiv-yaki-visipali-zerno-z-ukrayinskih-fur-2511934.html>.

71 Дуда жалкує, що поляки висипають українське зерно на землю, але вони мають право на протест, Rubryka, 22 лютого 2024, <https://rubryka.com/2024/02/22/duda-zhalkuye-shho-polyaky-vysypayut-ukrayinske-zerno-na-zemlyu-ale-vony-mayut-pravo-na-protest/>.

72 М. Княжицький, *Причини конфлікту з Польщею. Все дуже просто*, Главком, 20 вересня 2023, <https://www.glavcom.ua/columns/mknyazhitsky/prichini-konfliktu-z-polshcheju-vse-duzhe-prosto-957581.html>.

73 М. Фурса, *Україна і Польща: хто ж тут «потопельник»?», Главком, 4 серпня 2024, <https://glavcom.ua/columns/fursa/ukrajina-i-polshcha-khto-zh-tut-naspravdi-potopelnik-957558.html>.*

74 *MSZ Ukrainy apeluje o dialog historyczny. «Podzielamy ból narodu polskiego»*, Onet Wiadomości, 10 липня 2025, <https://www.onet.pl/informacje/onetwiadomosci/dzien-pamieci-ofiar-tragedii-wolynskiej-oswiadczenie-ukrainskiego-msz/p2mwvjz,79cfc278>.

Започатковано також низку ініціатив, спрямованих на розвиток відносин в інформаційній сфері. Зокрема, у сфері боротьби з дезінформацією, за підтримки США у Польщі було започатковано роботу Центру з протидії дезінформації про війну проти України⁷⁵. Понад те, у березні 2025 року польське TVP започаткувало роботу української редакції Slawa TV⁷⁶. Метою редакції, серед іншого, є фокусування на питаннях спільного інтересу України та Польщі.

Заразом перебіг виборчого процесу у Польщі й експлуатація чутливих наративів позначалися на тематиці публікацій в Україні і у 2025 році. Зокрема, українські ЗМІ відстежували хід кампанії Кароля Навроцького⁷⁷ та негативно оцінювали перспективи його президентства⁷⁸. Вочевидь, значною мірою це було наслідком сформованих конфронтаційних наративів.

Непрямим наслідком польської політики щодо України і трансформації сприйняття Польщі в українських медіа стали зміни у сприйнятті Польщі і поляків в Україні. Якщо у 2022 році рівень позитивного ставлення до Польщі та поляків становив 83%, то у 2023 році цей показник — 67%, у 2024 році — лише 41% українців висловили позитивне ставлення до Польщі.

Та попри те, що загальний тренд є радше негативним, розвиток низки ініціатив міг би покращити ситуацію.

Рекомендації

- Симетричний до запуску редакції Slawa TV запуск польської редакції українського телебачення міг би позначитись на кращому взаєморозумінні польського й українського суспільств (а у подальшому стратегічне розширення на весь регіон ЦСЄ могло б сприяти становленню Центрально-Європейської ідентичності).

75 V. Gera, *US and Poland launch center to fight Kremlin disinformation about Ukraine war*, Associated Press, 10 червня 2024, <https://apnews.com/article/poland-us-ukraine-disinformation-war-1da53518252ce6a123f2fcf2cade6bd2>.

76 *Slawa TV rozpoczyna nadawanie*, Telewizja Polska S.A., 3 березня 2025, <https://centruminformacji.tvp.pl/85376754/slawa-tv-rozpoczyna-nadawanie>.

77 З. Вареня, «У мене багато застережень» — Кароль Навроцький про Україну, Нова Польща, <https://novapolishcha.pl/article/u-mene-bagato-zasterezhen-karol-navrockii-pro-ukrayinu/>.

78 Ю. Панченко, *Недружній президент: як Кароль Навроцький змінить Польщу і що чекати Україні*, Європейська правда, 6 серпня 2025, <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/08/6/7217396/>.

- Наявні наразі ініціативи Українського інституту, що проводить, у співпраці з Центром Мєрошевського, візити польських журналістів до України, мали б симетрично втілюватися і у Польщі.
- Відкриття представництва Українського інституту в Польщі також було б удалим стратегічним рішенням.
- Спільні програми, спрямовані на співпрацю журналістів з України та Польщі, сприяли б формуванню горизонтальних зв'язків між медіа обох країн, а також налагодженню неформального *fact-checking* процесу.

Висновки

2022 рік став потужним каталізатором змін у відносинах між Польщею та Україною в усіх сферах міждержавної взаємодії, особливо у військовій. Польща однією з перших відгукнулася на потреби України, розпочала постачання зброї та створила логістичний і ремонтний хаб для перекидання й обслуговування озброєння від країн-партнерів. Спільні безпекові виклики зумовили стратегічне партнерство між двома державами. Останні інциденти з порушенням польського повітряного простору російськими дронами ще раз засвідчили критичне значення оборонної співпраці для безпеки обох країн.

В економічній та міграційній сферах спостерігається суттєве посилення української присутності в Польщі. Українці інтегруються в польський ринок праці, освітні заклади та бізнес-середовище, що зміцнюють економічні й соціальні зв'язки між державами. Масове переселення українців до Польщі внаслідок війни сприяло зростанню кількості українського бізнесу на польському ринку й активізації двосторонньої торгівлі. Це позначилося навіть на торговельному сальдо: якщо до 2022 року український експорт перевищував польський імпорт, то з 2023 року ситуація змінилася на протилежну. Водночас Польща прагне підтримати Україну й в економічному вимірі, запроваджуючи програми стимулювання польських інвестицій в Україну та беручи участь у процесах повоєнної відбудови.

Втім, торговельні суперечки щодо аграрної продукції, що спричинили блокування польсько-українського кордону, негативно позначилися на двосторонніх відносинах. Український бізнес зазнав значних збитків через ускладнену логістику та зриви контрактів, а сама ситуація погіршила сприйняття Польщі серед українських громадян.

Сфера культури й історичної пам'яті у відносинах між Польщею та Україною залишається складною і часто конфліктною через різницю у підходах до національної пам'яті та вплив історичних травм. Водночас прогрес у відновленні ексгумаційних робіт та відкритті пам'ятних місць свідчить про поступове формування атмосфери довіри. Найбільш ефективним шляхом подолання суперечностей є розвиток спільних досліджень і професійного історичного діалогу.

З 2022 року медійний дискурс навколо українсько-польських відносин пройшов шлях від взаємної ейфорії до зростання напруги та розчарувань, що було зумовлено як історичними суперечками, так і конфліктами довкола експорту українського зерна. Ключові інформаційні приводи — вибори у Польщі, блокування кордону фермерами, заяви лідерів та дипломатичні інциденти — суттєво впливали на тональність публікацій в Україні, поступово знижуючи рівень позитивного ставлення до Польщі серед українців. Водночас у 2024–2025 роках зроблено кроки до налагодження діалогу: дозвіл на ексгумаційні роботи, спільні заяви про історичну пам'ять, ініціативи у сфері боротьби з дезінформацією і запуск медійних проєктів.

Попри суперечки та непорозуміння, Польща й надалі залишається для України стратегічно важливим партнером, підтримка якого має особливе значення в умовах тривання війни. Україні необхідно й надалі шукати нові можливості для зміцнення співпраці. У двосторонніх відносинах має домінувати принцип «За наше і ваше майбутнє», що відображає спільність інтересів обох країн перед лицем російської агресії.

Огляд польської зовнішньої політики щодо України: військова й оборонна співпраця

Яцек Севера

Після російської агресії проти України у 2022 році польська зовнішня політика, можливо, пережила свій найкращий період за останні десятиліття. Вона стала проявом рідкісної в європейському масштабі відданості, рішучості та здатності до прийняття рішень. Якщо ознакою польського суспільства в той час стала масова солідарна гуманітарна допомога українським біженцям, то у політичному вимірі капіталом Польщі були асертивність і темп дій держави на міжнародній арені, пов'язаних із підтримкою України.

Навіть із перспективи трьох років ще зарано давати остаточну оцінку, але в жодному разі дії держави не можна назвати переоціненими чи провальними. Безсумнівно, вони послідовно реалізовували поставлені стратегічні цілі. Першою з них було створення зони безпеки навколо кордонів Республіки Польща, що було пов'язано з ослабленням Росії та утриманням її потенціалу якнайдалі від кордонів Польщі. Другою метою було використання можливостей для зміцнення історично складних відносин Польщі та України як сусідніх держав із спільними інтересами у сфері безпеки в Європі. І хоча ці дії були пов'язані з певним інвестиційним ризиком, вони повністю відповідали чітко окресленому й незмінному вже понад 30 років курсу східної політики держави. Нарешті, третім — певним чином опосередкованим — завданням було зміцнення позицій Польщі на міжнародній арені як ключової держави для безпеки східного флангу НАТО та Європейського Союзу.

Поряд із політичним, економічним та соціальним вимірами, ключову роль у реалізації цих цілей відіграла комплексна військова й оборонна співпраця з Україною. Вона включала допомогу, що базувалася на

передачі обладнання та озброєння українським збройним силам; забезпечення логістичної підтримки країнам, що підтримують Україну; навчання військ та обмін досвідом; а також політичну підтримку України у зміцненні її позицій як держави, що прагне інтеграції з європейськими та північноатлантичними структурами.

Підтримка Збройних Сил України

Найбільш очевидним і помітним елементом військової співпраці вже в перші дні конфлікту були військові поставки для охопленої війною України. Польща була першою державою, яка прийняла рішення про допомогу такого масштабу. Передавши Україні в перші тижні війни сотні бойових платформ, а також мільйони одиниць боєприпасів у ключові місяці війни, ми стали лідером підтримки, реально впливаючи на перебіг наступних фаз української оборонної операції.

Каталог озброєння, переданого Україні, охоплював практично всі категорії військового обладнання: понад пів тисячі одиниць важкого озброєння, включаючи танки, бойові машини й артилерійські системи, винищувачі та ударні вертольоти, системи протиповітряної оборони, безпілотні системи, індивідуальну зброю, боєприпаси, медичне обладнання і засоби захисту солдатів. Загальна вартість наданої допомоги на сьогодні становить понад 12 млрд злотих. Із польської точки зору допомога такого масштабу, без сумніву, означала ослаблення власних оборонних можливостей, зокрема через порушення процесів підготовки військ. З іншого боку, це відкрило шлях до рішення про ґрунтовне переозброєння збройних сил Польщі й початок процесу відмови від пострадянського озброєння на користь техніки, що повністю відповідає західним стандартам.

На міжнародній арені Польща задавала темп у допомозі Україні, ініціюючи дискусію про передачу гаубиць і танків західного виробництва в рамках танкової коаліції, а також бойових літаків. В обох випадках ми мали справу з певним затягуванням рішень союзників у рамках політики утримання від дій, які могли б мати ескалаційний характер щодо Росії.

Окремою категорією матеріальної підтримки, в якій Польща відіграла провідну роль, стало забезпечення України супутниковим зв'язком через термінали Starlink. Польща наразі підтримує більшу частину системи, постачаючи 30 тис. із майже 50 тис. терміналів, що використовуються Україною, та покриваючи витрати на їхнє функціонування,

які загалом сягають кількох сотень мільйонів злотих. Підтримання супутникового зв'язку, зокрема для системи управління та координації ударів безпілотників і артилерії, мало вирішальне значення в умовах постійного знищення Росією телекомунікаційної інфраструктури.

Логістична підтримка

З донатами було пов'язане питання запуску та утримання найбільшого у світі хабу допомоги Україні в аеропорту Ряшів-Ясьонка (поль. Rzeszów-Jasionka), здатного обслуговувати важкі авіаперевезення та скоординованого із системою автомобільного й залізничного транспорту. Хаб, через який проходить близько 90% військової (а також гуманітарної) допомоги для України, є беззаперечно ключовим елементом забезпечення неперервності постачання озброєння, боеприпасів і запасних частин для української армії. Аеропорт у Ряшеві, окрім виконання функції дипломатичного хабу, використовується і як центр медичної евакуації для транспортування українських військових до лікарень в Європі. У Ряшеві також у різних формах діяли сервісні бази для обслуговування озброєння, яке використовує Україна.

Потенційні ризики, пов'язані з функціонуванням хабу, який нині є елементом місії НАТО NSAT-U, становлять одну з найбільших складових витрат на підтримку України, які несе Польща. І, на жаль, з огляду на невимірну роль хабу, ці витрати не враховуються у балансах прямої допомоги, наданої на підтримку України.

Навчання та обмін досвідом

Важливою складовою польсько-української співпраці стало розгортання масштабної програми підготовки українських військових на території Польщі. Починаючи з 2022 року, вона реалізовувалася в різних форматах: у двосторонньому — безпосередньо між Польщею та Україною; у тристоронньому — за участі інструкторів із країн-союзників; а також у межах ЄС — у рамках започаткованої того ж року місії EUMAM. Саме Польща першою взяла на себе керування навчальним процесом у межах цієї місії.

На сьогодні у Польщі пройшли підготовку майже 30 тис. українських військовослужбовців. Програма охоплює не лише базове навчання солдатів, а й тренування підрозділів до рівня батальйону, підготовку командного складу, а також спеціалізовані курси для пілотів, танкістів, артилеристів, логістів і техніків. Зміст тренінгів постійно адаптувався

до потреб Збройних Сил України та мінливих умов фронту. У 2024 році, на підставі міждержавної угоди, Польща запропонувала також організувати підготовку українських добровольців із країн ЄС на своїх полігонах, проте ця ініціатива зіштовхнулася з суттєвими труднощами в реалізації, зокрема у сфері рекрутингу та набору з боку України.

Окрім масштабної програми навчання, після 2022 року Польща виступила з ініціативою створення українсько-натовської інституції, покликаної підтримувати інтеграцію Збройних Сил України у взаємодію з арміями НАТО, а також забезпечувати системний обмін практичним досвідом. Створений у Бидгощі Об'єднаний центр аналізу, навчання та освіти НАТО–Україна досяг оперативної готовності у січні 2025 року. Це перша союзницька інституція, спеціально присвячена перетворенню поточних висновків із війни на практичні рекомендації для країн-членів НАТО.

Політична підтримка України

Після початку російської агресії Польща, поряд із зусиллями щодо зміцнення оборонних спроможностей України за підтримки західних держав, активізувала дії на користь членства України в НАТО. Заяви про «відкриті двері» для України лунали з уст президента Анджея Дуди та представників польського уряду практично під час усіх міжнародних консультацій. Цей курс став також одним із ключових елементів польської позиції під час саміту НАТО у Вільнюсі, де Варшава наполягала — на жаль, безуспішно — на формулюванні чіткого запрошення для України приєднатися до Альянсу. З ініціативи Польщі Україна була також запрошена до участі у зустрічах Бухарестської дев'ятки, що координує політику країн східного флангу НАТО.

Послідовна підтримка вступу України в Альянс протягом понад десятиліття була відображена у діяльності польсько-литовсько-української бригади LITPOLUKR, яка функціонує в Люблині. Цей формат добре віддзеркалював дух міжнародної співпраці в рамках Люблинського трикутника, а нині доповнюється роботою новоствореного Центру аналізу, навчання та освіти НАТО–Україна в Бидгощі.

Нині Польща бере участь фактично у всіх ключових міжнародних ініціативах на підтримку України: у **Security Assistance Group Ukraine**, що охоплює оперативну та розвідувальну допомогу; у **NATO Assistance and Training for Ukraine**, яка координує підготовку особового складу та передачу обладнання й озброєння; у **European Union Military Assistance Mission in support of Ukraine (EUMAM)**, яка включає навчання, пожертви

та фінансову підтримку, причому один із навчальних командних центрів місії розташований у Жагані. Польща також є учасником так званої коаліції охочих — неформальної групи держав, які публічно заявляють про підтримку України. Цей формат сьогодні перетворюється на один із головних векторів трансформацій не лише у двосторонніх польсько-українських відносинах, але й у майбутній архітектурі Європи.

На початку липня 2024 року у Варшаві було підписано угоду між прем'єр-міністром Польщі та президентом України. Документ, що охоплює широкий спектр сфер двосторонньої співпраці, став логічним продовженням аналогічних угод, укладених Україною насамперед із країнами G7. У певному сенсі він мав стати зачатком механізму гарантій безпеки на тлі відсутності рішення про надання Україні Плану дій щодо членства під час саміту НАТО у Вільнюсі 2023 року, що стало серйозним розчаруванням для Варшави.

Угода передбачає подальшу матеріально-технічну допомогу, зокрема передачу винищувачів MiG-29, логістичну підтримку (зокрема утримання хабу в Ясьонці), продовження програм підготовки українських військових у Польщі, включаючи навчання громадян України, рекрутованих на території ЄС, а також обмін досвідом через бидгоський Центр аналізу, навчання й освіти НАТО–Україна. Вперше на офіційному рівні було також піднято питання аналізу дій союзних сил проти російських дронів і ракет у повітряному просторі над Україною, які потенційно можуть становити загрозу для територій Польщі та НАТО. Проте, здебільшого з політичних причин, ця угода досі реалізована лише частково.

Витрати на польську допомогу

Надана Польщею військова, логістична, навчальна та політична підтримка від початку супроводжувалася реальними ризиками для безпеки країни, які не завжди були публічно проговорені у двосторонніх відносинах. Для ширшого контексту слід зазначити, що на сьогодні Польща — одна з країн НАТО, які найчастіше стають ціллю кібератак, а недавні інциденти з російськими дронами в польському повітряному просторі лише підкреслили критичний характер допомоги Україні та значення співпраці у сфері безпілотних платформ, яка стала природним продовженням наданої підтримки.

Критична інфраструктура Польщі регулярно піддається саботажним діям, а ворожа розвідувально-шпигунська активність проти Республіки Польща інтенсифікувалася. Безпосередні ризики пов'язані з утриманням

хабу допомоги біля Ряшева, а також із повторюваними порушеннями повітряного простору Польщі російськими засобами повітряного нападу. До загальних витрат і ризиків при цьому слід додати багаторічне залучення військ та спецслужб на кордоні з Білоруссю для протидії гібридним міграційним атакам. Дії російських та білоруських служб, очевидно, мали на меті дестабілізувати держави НАТО й ЄС напередодні російської агресії проти України — і на практиці ці заходи значною мірою ускладнили процес навчання та підготовки збройних сил до класичних оборонних завдань.

Виклики

Сьогодні у відносинах між Польщею та Україною проявляється складний дуалізм, який підважує систему цінностей, що лежала в основі партнерства від початку російської агресії у 2022 році. На поточну співпрацю дедалі більший вплив знову почали чинити історичні питання, економічна конкуренція та дипломатичні інциденти. І хоча зміни у двосторонній політиці не пов'язані безпосередньо з військовою й оборонною взаємодією, внутрішньополітичні потреби обох країн очевидно визначають рамки співпраці навіть у цих критично важливих сферах.

Водночас військове партнерство Польщі та України слід оцінювати у зовсім іншій категорії, ніж класичні двосторонні відносини між державами. Для обох країн ці відносини мають розглядатися насамперед крізь призму життєво важливих інтересів — збереження безпеки та незалежності в умовах ескалації параноїдальної війни Росії проти Заходу.

Важко уявити, щоб Україна, формуючи свою ідентичність як прозахідної держави, не прагнула б поглиблювати політичні, військові та економічні зв'язки з однією з найбільш рішучих у протистоянні Росії європейських країн — Польщею. З іншого боку, саме Україна повинна залишатися в центрі польської східної політики, оскільки її суб'єктність і безпека є одним із ключових чинників стабільності регіону.

З огляду на це, Польща має вибудувати комплексну політику щодо України, яка дозволить одночасно підтримувати стратегічне партнерство та гнучко реагувати на виклики. Йдеться як про нагальні питання, зокрема гарантії безпеки, так і про довгострокові, пов'язані з євроатлантичною інтеграцією України, а також суто прагматичні завдання у сфері військового та оборонного співробітництва.

Форма польських гарантій безпеки

Одним із найактуальніших питань у колі союзників залишаються гарантії безпеки для України, що можуть включати, зокрема, участь військ у стабілізаційній місії, яку західні країни могли б розгорнути після припинення вогню на фронті.

Попри очікування з боку союзників і певний тиск з боку України, Польща наразі не розглядає можливості відправлення власних військових у межах стабілізаційної місії. Цю позицію послідовно озвучує польська влада на президентському й урядовому рівнях. Натомість у межах підтримки коаліції Польща бачить свою роль насамперед у забезпеченні широкої інфраструктурної бази для дій союзників, наданні логістичної підтримки та використанні військових аеродромів для проведення операцій у повітряному просторі над Україною.

Однак навіть за таких чітко окреслених меж участі низка питань залишається відкритою для експертів із безпеки та військових наук. Ідеться про організацію транспортування, зберігання й розподілу логістичної допомоги, а також можливу участь польських ресурсів у медичній евакуації та транспортуванні поранених. Варто нагадати, що в перші місяці війни, після звільнення Київщини від російських військ і виявлення злочинів у Бучі та Ірпені, на території України працювало близько сотні польських поліцейських та саперів. Вони виконували завдання з розмінування звільнених територій, що суттєво підтримало Збройні Сили України та дозволило їм зосередитися на контрнаступі. Ці дії не означали втягнення Польщі у війну, але врятували багато життів і створили сприятливі тактичні умови для української армії.

Питання гарантій безпеки є настільки складним, що вимагає відокремленого від політичної кон'юнктури аналізу — поза рамками громадської думки чи поточного стану двосторонніх відносин. Викликом залишається поєднання обмеженої участі Польщі у стабілізаційних заходах із її амбіціями виступати регіональним лідером та експортером безпеки. Інший виклик полягає в необхідності розширення військової й політичної взаємодії із союзниками, що неможливо при обмеженні власної ролі виключно логістичною підтримкою. Неофіційно з українського боку також лунають сигнали про бажаність поєднання участі Польщі в гарантіях з її роллю в післявоєнній відбудові, що відкрило б додаткові можливості співпраці у сфері озброєнь та технологій, які потребують випробування у воєнних умовах.

Водночас без конкретного міжнародного мандата участь Польщі в операціях із високим рівнем ризику була б надмірно небезпечною для прикордонної держави, що межує з Росією. Будь-яка невдача місії чи втрати серед учасників могли б мати критичні наслідки для польсько-українських відносин, посилюючи соціальні напруження. Крім того, надмірне залучення Польщі потенційно знизило б активність західноєвропейських союзників у підтримці України, що суперечить інтересам Варшави.

Отже, головним завданням залишається визначення формули польської участі в гарантіях безпеки — такої, що дозволить максимізувати політичні вигоди та водночас мінімізувати ризики для національної безпеки.

Обмін досвідом

Однією зі слабких ланок співпраці залишається недостатня інтенсивність польсько-українських контактів на військовому, експертному та діловому рівнях у сфері озброєнь. Польща поки що не в повній мірі використовує унікальний бойовий досвід України, бракує ініціатив зі створення спільних проектів у галузі оборонного виробництва, а експертний діалог, здатний сприяти координації політики та зближенню позицій, розвивається надто повільно. Симптоматично, що в Києві часто більш відчутною є присутність західних держав, які перебувають географічно й культурно значно далі від України, ніж Польща.

У військовому вимірі справжнє партнерство має ґрунтуватися передусім на глибокому обміні досвідом безпосередньо з поля бою — як на оперативному, так і на технічному рівнях. Ідеться, наприклад, про використання навчальних даних для програмування сучасних систем озброєнь чи вдосконалення механізмів скоординованого контролю повітряного простору під час російських атак. Цей напрям стає все більш актуальним і критично важливим викликом для Польщі.

Додаткові можливості відкриває спільне використання створеного в Бидгощі навчального центру НАТО–Україна. Для Києва важливо прагнути до того, щоб цей центр став візитною карткою України в Альянсі, забезпечуючи професійний і змістовний діалог із державами-членами НАТО.

Співпраця в галузі озброєнь

Співпраця в оборонно-промисловій сфері — поряд із економічною взаємодією, пов'язаною з післявоєнною відбудовою України, — безсумнівно стане одним із ключових механізмів зміцнення партнерства України

з країнами НАТО та ЄС. Водночас потенціал польсько-української співпраці у цій сфері й досі залишається недостатньо реалізованим.

Попри понад три роки війни, стрімке зростання попиту на озброєння на світових ринках і швидкий розвиток можливостей української оборонної промисловості, співпраця Польщі та України у сфері озброєнь досі не набрала стратегічного виміру. Символічним у цьому сенсі став цього річний приклад виставки MSPO в Кельце: попри активну участь українських компаній, жодних вагомих угод про співпрацю укладено не було.

Нині можна говорити лише про поодинокі замовлення на українському ринку, що здебільшого реалізуються в межах проєктів, розпочатих ще до 2022 року, тоді як прикладів масштабної двосторонньої технологічної чи виробничої співпраці практично немає. У цьому контексті Польща поступається навіть низці менших європейських країн.

Причини такої ситуації частково криються у структурних особливостях оборонних промисловостей обох країн: вони недостатньо скоординовані на державному рівні, позбавлені послідовних стратегій розвитку та обмежені у фінансових і технологічних ресурсах. Хоча на початку 2025 року Польська оборонна група підписала з концерном Укроборонпром угоду про розширення співпраці, що охоплює обслуговування озброєння, обмін технологіями і спільне виробництво в Україні та Польщі, відчутних результатів поки що немає. Без рішучих імпульсів із боку державних органів ці плани ризикують залишитися нереалізованими.

Перспективними напрямками співпраці можуть стати безпілотні технології — як повітряні, так і морські, а також ракетні системи. Враховуючи навантаження на польський оборонний бюджет низкою масштабних і витратних програм, логічним виглядає поглиблення співпраці з Україною у сфері технологій, оптимізованих із точки зору вартості. Саме цей напрям успішно розвиває українська промисловість в умовах війни. Натомість Польща, завдяки поглибленню відносин із західними та південнокорейськими компаніями, отримує доступ до високотехнологічних рішень, яких бракує Україні.

Водночас серйозним ризиком залишається можливе витіснення польських оборонних підприємств потужними західними корпораціями, які мають значно більші технологічні й виробничі ресурси, а також доступ до кредитних інструментів. Додатковим викликом є обережне, а подекуди й недовірливе ставлення польських безпекових інституцій до співпраці з малими та середніми підприємствами, які висувають амбітні

цілі у сфері розвитку технологій, перевірених на українському полі бою. Це обмеження, на жаль, зберігається й сьогодні.

Вступ України до НАТО

Приєднання України до НАТО у короткостроковій перспективі не виглядає реалістичним, хоча саме Україна вже найдовше серед усіх країн очікує на початок процедури вступу. Водночас такий сценарій не можна ігнорувати у поточних стратегічних аналізах. Польща повинна й надалі залишатися державою, яка послідовно відстоює політику «відкритих дверей» для України.

Членство України стало б найбільшим проривом для Альянсу від часу приєднання країн, що перебували за «залізною завісою». Це був би прорив не лише політичний і ментальний, а й військовий. Адже союзники ще ніколи не приймали до своїх лав країну з настільки масштабними військовими ресурсами та сформованою військовою культурою. Потенційно Україна могла б стати другою після США за чисельністю армією в НАТО, найбільшим ринком озброєнь серед союзних держав і водночас найбільшою потенційною точкою напруги в Альянсі. За таких умов дискусії про договірні гарантії для України та присутність союзних сил на її території набули б нового виміру. Це вимагало б реформування не лише оборонних планів і структури сил НАТО в Європі, але й модернізації інфраструктури країн Центральної Європи, адаптації доктрини стримування на стратегічному рівні та перегляду низки національних планів — як цивільних, так і військових.

Україна, вочевидь, вже усвідомлює: після невдачі із запуском процесу вступу на хвилі воєнних емоцій і пікової міжнародної підтримки, її членство стане результатом складного й багаторічного процесу. Він вимагатиме не лише глибоких внутрішніх реформ, а й послідовного нарощування ресурсів у відносинах з іншими державами. У цьому контексті збереження підтримки Польщі як найсильнішої держави східного флангу НАТО буде для України ключовим.

Підсумок

Форма військових та оборонних відносин між Польщею та Україною залишається відкритим питанням. Останні акти російської агресії у польському повітряному просторі лише підкреслили нагальну потребу їхнього поглиблення та зміцнення. Історична можливість, що постає

перед обома країнами, полягає в усвідомленні екзистенційної загрози, з якою польський та український народи борються протягом століть.

Відправною точкою для проведення зовнішньої політики в інших сферах залишатимуться політичні відносини між Варшавою та Києвом, а також умови, на яких може бути досягнуте можливе припинення воєнних дій в Україні. До того часу безумовним інтересом безпеки Республіки Польща, якому має бути підпорядкована вся двостороння політика, є військова та політична підтримка України. Йдеться про те, щоб країна з її оборонною промисловістю і майже мільйонною армією — ані внаслідок воєнної поразки, ані через політичне розчарування Європою — ніколи більше не стала частиною так званого *руського мира*.

Україна–Польща: співпраця у військовій та військово-промисловій сферах

Михайло Гончар, Павло Лакійчук

Період до 2014 року

Коли ми говоримо про українсько-польську співпрацю у військовій сфері, то слід згадати створення спільного батальйону миротворчих сил **POLUKRBAT** ще у 1998 році з його наступною участю у миротворчих операціях у складі контингенту KFOR у Косово. В подальшому ця співпраця логічно розвинулась у тристоронній формат за участі Литви, коли, зрештою, була сформована в 2015 році **литовсько-польсько-українська бригада LITPOLUKRBRYG ім. Великого гетьмана Костянтина Острозького**. Але її подальший розвиток і трансформація обмежувались лише рамкою миротворчих операцій.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в 2022 році не призвело до трансформації формування в злагоджену бойову одиницю, оскільки Литва та Польща є членами НАТО, а Альянс, як відомо, з Росією не воює, як і окремо взяті країни-члени Литва та Польща, що межують із Росією.

Водночас слід відзначити, що **LITPOLUKRBRYG** не стоїть осторонь російсько-української війни. Діяльність бригади спрямована на:

- посилення допомоги та координації тилових / логістичних / гуманітарних потоків, що важливо для фронтових операцій і для внутрішнього забезпечення;
- підвищення оперативної ефективності ЗСУ через застосування стандартів НАТО під керівництвом спільної структури;
- підкреслення співпраці країн східного флангу НАТО з Україною, яка демонструє, що інтеграція України з ЄС і НАТО має місце не лише на папері, але й хоча обмеженим, однак практичним чином.

LITPOLUKRBRYG стала платформою, через яку Польща та Литва підтримують Україну не лише політико-дипломатично, але й через спільні проекти, що мають практичну цінність.

Період 2014–2022 років

Початок російської агресії проти України у 2014 році дав певний імпульс співпраці України та Польщі у сфері ОПК. Після 2014 року обидві сторони шукали шляхи співпраці — від обміну досвідом і участі в оборонно-промислових виставках до переговорів про контракти. Польські компанії почали розглядати українські підприємства як постачальників компонентів, сервісних майданчиків і партнерів у певних програмах. У 2015–2017 роках мова йшла про конкретні технічні угоди та створення консорціумів у сфері ракето- й авіабудування, передусім БПЛА.

Один із найбільших приватних польських оборонних підрядників WB Electronics та українські компанії, такі як Спецтехноекспорт, Укроборонпром, ДАХК «Артем» вели мову про створення консорціумів і підписання угод щодо виробництва елементів ракетних систем і модернізації авіаційних компонентів (включно з проектом на основі ракети «повітря–повітря» Р-27 і роботами з авіонікою). «Antonov» та WB Electronics обговорювали спільні роботи у сфері тактичних безпілотників і авіаційної електроніки.

У 2016–2019 роках польські фірми брали участь у поставках / модернізації техніки (наприклад, постачання електроніки, систем управління вогнем, елементів РЕБ), а українські — у проєктах, пов'язаних із модернізацією озброєння, де потрібні були окремі комплектуючі або експертиза. Консорціуми за участю українських компаній (Спецтехноекспорт та Укроборонпром) і WB Electronics вигравали тендери на виробництво / постачання певних компонентів ракет для іноземних замовників, що свідчило про рівень технічної сумісності і довіри.

У 2020–2022 роках фокус був на модернізацію, спільні R&D та підготовку до масштабнішої інтеграції у ланцюги постачання ЄС. Обговорювалися спільні виробничі лінії, локалізація виробництва, модернізація радянських зразків із використанням західної електроніки, виробництво боеприпасів та ремонтних послуг у Польщі для техніки українського зразка.

Період з 2022 року

Рішучі дії

Польща була першою країною, яка надала військову допомогу Україні після початку повномасштабного вторгнення і навіть до його початку. Рішення про передачу Україні перших партій озброєння у Варшаві ухвалили наприкінці січня 2022 року, коли ситуація відчутно загострилася, а Офіс Президента України ще запевняв українців у неможливості великої війни. На початку лютого з Польщі почали надходити переносні зенітно-ракетні комплекси Grom та Piorun. Тоді ж тогочасним урядом Польщі було прийняте рішення про постачання 60-мм легких піхотних мінометів LMP-2017 та ручних 40-мм гранатометів RGP-40.

Офіційна заява уряду Польщі прозвучала вже 24 лютого 2022 року: «Polska wspiera Ukrainę — pomoc humanitarna i wojskowa już ruszyła». З початком російського повномасштабного вторгнення Варшава швидко прийняла рішення про передачу Україні важкого озброєння, зокрема танків та літаків. У день російського повномасштабного вторгнення прем'єр Матеуш Моравецький прибув до Брюсселя, щоб вимагати від ЄС негайних санкцій проти Росії і закликав союзників до надання Україні важкого озброєння.

Але не завжди такі кроки Варшави були підтримані союзниками по НАТО, які дотримувались антиескалаційної моделі поведінки *a-la Biden-Sullivan*. Варшава наполягала на якнайшвидшій допомозі Україні, але остерігалася діяти самотужки, адже боялася можливої російської помсти. Вашингтон надав згоду на передачу Україні наявних у Польщі танків радянського виробництва Т-72 лише після особистої зустрічі президента Польщі Анджея Дуди з Дж. Байденом. Польська допомога була першою. Це була конкретна підтримка української армії у перші місяці повномасштабного російського вторгнення. Але й тоді США надсилали «неоднозначні сигнали» щодо передачі Україні винищувачів радянського виробництва. Зрештою Польща втомилася від нерішучості США й почала діяти самостійно. Інколи доводилося навіть вдаватися до хитрощів: перші МіГ-29 польські партнери вимушені були передавати потайки. Збігнев Парафіянович у *Polska na wojnie* приводить приклад, як у травні 2022 року поляки розібрали на частини близько 10 своїх винищувачів МіГ-29 і в такому вигляді «просто залишили їх у лісосмузі біля кордону з Україною», після чого польські військові повідомили своїм українським колегам, де «лежать „безгоспні” деталі». Українці швидко їх

підібрали та зібрали з них літаки вже на своїй території. Ця «операція» відбулася за декілька місяців до того, як було офіційно оголошено про передачу літаків у рамках міжнародної коаліції партнерів України. Офіційно поставка перших польських літаків у придатному стані відбулася тільки у квітні 2023 року.

За оприлюдненими даними, Польща поставила в Україну понад 250 танків радянського виробництва Т-72. Пізніше також передала, принаймні, 60 танків типу РТ-91, а також 14 Leopard 2А4. За підрахунками, Польща також надала приблизно 250 бронетранспортерів BWP-1 (аналог БМП-1 радянського виробництва). Тоді ж, у травні–червні Україні були передані перші 155-мм САУ «Краб» польського виробництва. Але в цьому випадку допомогу треба відокремлювати від продажу. Польща передала Україні 18 «Крабів» із супутньою технікою. Водночас польська влада повідомила, що уклала з Україною контракт на продаж ще 54 САУ.

Виборча корекція

Довгий час громадська думка в Польщі перебувала в хибному переконанні, що зброя, яка надходить в Україну з Польщі, надається їй безоплатно, як частина безповоротної допомоги. Це формувало наратив про «відсутність вдячності» з боку України та українців. Тим часом, окрім «Крабів», на початку квітня тодішній прем'єр-міністр Матеуш Моравецький заявив, що Україна закупить 100 колісних бронетранспортерів КТО Rosomak, за які заплатять ЄС і США. Однак інформація про контракти на продаж польської зброї ЗСУ була, як вважають експерти, доведена до польської громадськості дуже незадовільно. До літа 2023 року польські й українські медіа підкреслювали роль Польщі у військово-технічній допомозі Україні, визнавали її внесок як один із найбільших серед держав-донорів військової допомоги Україні.

Однак із кінця літа–осені 2023 року Польща увійшла у складний виборчий цикл, де «українська карта» була використана не на користь двостороннім відносинам наших держав. Із розпалюванням виборчих пристрасей меседж про невдячність з боку українців за надану допомогу ставав усе більш емоційним. У вересні 2023 року прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький заявив, що Польща більше не передає Україні зброю, «оскільки ми зараз озброюємо Польщу». За повідомленнями американських медіа, заява польського прем'єра викликала запитання навіть у тодішньої адміністрації Білого дому. «Ми зараз передаємо Україні лише ту зброю, яку вона законтрактувала, оскільки ми самі зміцнюємо

нашу армію завдяки виробництву і закупівлі. Натомість інших заохочуємо, щоб вони передавали зброю Україні», — уточнив польську позицію Матеуш Моравецький у жовтні 2023 року.

Із заяв Моравецького виходило, що в контексті польсько-української співпраці мова йшла лише про продовження комерційних контрактів. Таким чином, можна припустити, що щонайменше з другої половини 2023 року йшлося тільки про платні комерційні угоди, а не про безоплатну допомогу. Опосередковане свідчення того — тривала мовчанка в оприлюдненні пакетів військової допомоги Україні. Найімовірніше, це не «режим секретності», а їх дійсно не було.

Отже, відсутність будь-якої публічної інформації чи будь-яких конкретних деталей про польську військову допомогу Україні дозволяє припустити, що щонайменше рік Польща не надавала прямої військової допомоги, проте виконувала комерційні контракти, в тому числі з матеріально-технічного забезпечення.

Також не слід забувати, що існують польські компанії-посередники з закупівлі зброї для України з інших країн, які непогано на цьому заробляють і, можливо, заробляють досі.

Поточний стан

Обраний парламентською коаліцією в грудні 2023 року прем'єр Польщі Дональд Туск в інтерв'ю кільком європейським виданням наприкінці березня 2024 року заявив: «Сьогодні ми маємо витрачати стільки, скільки можемо, на закупівлю техніки й амуніції для України, оскільки живемо в найкритичніший момент після закінчення Другої світової війни. Наступні два роки будуть вирішальними. Якщо ми не зможемо підтримати Україну достатньою кількістю техніки та боеприпасів, якщо Україна програє, ніхто в Європі не зможе почуватися в безпеці».

Туск тоді додав, що йому довелося переконувати європейських партнерів, зокрема Францію, не блокувати закупівлі необхідної Україні зброї та боеприпасів також за межами Європи. Очевидно, йшлося насамперед про так звану чеську боеприпасну ініціативу — серед інших партнерів України про участь у її фінансуванні заявила і Польща. Наприкінці березня 2024 року міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський запевнив, що Польща подвоїть свій внесок у «чеську ініціативу» (однак невідомо, з якої суми вона подвоїлася).

Тимчасовий повірений Польщі в Україні Пйотр Лукасевич у травні 2025 року відзначив, що з 2022 року Польща передала Україні 318 танків, 536 бойових машин різних типів, 136 артилерійських систем різних калібрів, 10 літаків, 10 бойових гелікоптерів, а також підготувала на своїй території майже 30 тис. українських солдатів і забезпечує логістику українській армії.

А 1 серпня 2025 року глава МЗС Польщі Радослав Сікорський на спільній пресконференції з його українським колегою Андрієм Сибігою повідомив, що триває реалізація 47-го пакету, підготовка до чергових 48-го та 49-го пакетів військової допомоги Польщі для України: «Сьогодні ми обговорили продовження військової співпраці між Польщею та Україною у протистоянні російській агресії та імперіалізму. Ми обговорили реалізацію 47-го пакету військової допомоги і поточну роботу над 48-им та 49-им пакетами, які є особливо важливими для України, оскільки вони нададуть значну підтримку обороноздатності нашого сусіда цього року», — підкреслив Сікорський. У свою чергу, міністр закордонних справ України на цій зустрічі повідомив, що Україна хоче взяти у Польщі оборонний кредит на 120 млн євро на закупівлю польських озброєнь: Київ готовий купити польські ПЗРК «Piorun», які дуже ефективні та перевірені на полі бою, а також хоче придбати польські САУ «Krab». Він додав, що Польща бере участь практично у всіх коаліціях зі зміцнення обороноздатності України, а в деяких, як, наприклад, коаліції бронетанкових сил, узяла на себе лідерство.

Глава МЗС Польщі раніше заявляв також, що Варшава допомагатиме можливій миротворчій місії в Україні підтримкою так званого повітряного мосту, гарантуванням безпеки хабу з допомогою для України і захистом кордону з Росією та Білоруссю. Польща є одним із головних логістичних хабів військової техніки, яку надсилають партнери, передусім зі США. Значна частина західної зброї потрапляє до України через хаб у Ясьонці поблизу Ряшева. Те, що він, попри зміну владної конфігурації, далі нормально функціонує — заслуга прем'єрів Моравецького та Туска.

Польща також не перший рік бере участь у підготовці українських військових. У Навчальному центрі сухопутних військ республіки Польща «Нова Демба – Ліпа» на південному сході, неподалік від українського кордону відкрито навчальний центр для ЗСУ — Camp Jomsborg за участі офіційних представників України, Норвегії, Естонії, Литви, Латвії, Швеції та Ісландії. Центр створено в рамках міжнародної ініціативи ЗС Норвегії за сприяння Польщі як приймаючої країни, очікується, що там

зможє одночасно навчатися 1,2 тис. українських військовослужбовців. «Відкриття центру демонструє здатність навчати українських солдатів у великій кількості в гарному місці — Підкарпатському регіоні поблизу України, на полігоні, який зараз справді починає друге життя. Цей полігон отримує можливості, яких ніколи раніше не мав», — зазначив із цього приводу віцепрем'єр-міністр, міністр національної оборони Польщі Владислав Косіняк-Камиш. І додав: «Поряд із нами знаходиться злітно-посадкова смуга для запуску безпілотників. Є місце для вивчення досвіду війни, що триває в Україні, впровадження найкращих рішень та можливостей боротьби з безпілотниками, можливостей використання дронів, якими володіє українська армія».

1 жовтня 2025 року прем'єр-міністр України Юлія Свириденко повідомила, що Кабмін нарешті визначив порядок направлення військових до Центру НАТО–Україна з аналізу, підготовки та освіти (JATEC) у Польщі. Вона зазначила, що українські військові працюватимуть у Центрі над сучасними підходами до оборонного планування та застосування технологій на полі бою: «Бойовий досвід Сил оборони України — унікальний, здобутий в умовах сухопутної війни, найбільшої з часів Другої світової».

Усвідомити помилки

Важлива тема польсько-українського військового співробітництва — передача досвіду українських військових своїм польським колегам. Потреба в цьому стала цілком очевидною після російського дронowego вторгнення у повітряний простір Польщі з 9 на 10 вересня 2025 року. Найгірше в інциденті з «дронною атакою» було те, що Польща, як найближча до України країна, яка після повномасштабного російського вторгнення мала змогу, як ніхто інший, вивчати досвід протидії Росії, проте практично мало що зробила. Очевидно, що такий стан речей був спричинений хибним баченням, що російська агресія — це «війна в Україні», а Польща є в НАТО, то вона «автоматично під захистом 5-ї статті», а також «США завжди на боці Польщі».

Досвід України у відбитті широкомасштабного вторгнення Росії неодноразово цитували польські аналітики й експерти, обговорювали нетривіальні рішення, до яких удається українська армія, щоб протистояти російським загарбникам. І в межах навчань, як національних польських, так і міжнародних у рамках НАТО, намагалися повторювати прийоми Сил оборони України. Але попри все це, коли в повітряний простір Польщі вторглися «Гербери», Польща і союзники, витративши мільйони

доларів, перехопили лише 25% дронів. Тобто величезний досвід України в боротьбі з головним інструментом російського повітряного терору — дронами-камікадзе типу «Шахед/Герань», виявився врахованим тільки на словах, але не на ділі. Виглядає так, що Польща не приділяла уваги багаторічному досвіду України. Ймовірно, в силу згаданих вище хибних уявлень, у Варшаві вважали, що цей досвід їм не знадобиться. Тепер стало зрозуміло, що він є вкрай необхідним, однак, як свідчить нещодавній Варшавський безпековий форум, у середовищі польських військових має місце скептичний погляд на досвід Сил оборони України в конвенційній війні нового типу. Український досвід протидії дронам називається «імпровізацією», співпраця з Україною в Multinational Multidomain Integrated Air Defence уявляється нереалістичною, оскільки означає обмін таємними даними з країною, яка не є членом НАТО, а це є неможливим.

Андрюс Кубілюс, єврокомісар з питань оборони та космосу, 26 вересня 2025 року на зустрічі у відеоформаті міністрів оборони 10-ти країн (Литва, Латвія, Естонія, Данія, Фінляндія, Польща, Болгарія, Румунія, Словаччина плюс Україна) зазначив: «поточна система ППО Європи не підлаштувалась під нові реалії і нові загрози... потрібно розвивати можливості, яких нам не вистачає, в першу чергу можливості виявлення. ППО добре виявляє винищувачі та ракети, але малі безпілотники які низько летять — ні. Нам потрібні радары, акустичні датчики і решта технологічного обладнання, де в Україні є гарний досвід. Це все працює більш ефективно». Варшаві було би варто дослухатись до слів авторитетного єврокомісара.

Важливим є питання обміну інформацією. Мова йде не тільки про обмін розвідувальною інформацією, який без зайвого галасу здійснюється між спецслужбами двох держав за визначеними каналами. Мало того, обмін інформацією, налагоджений і між силовими структурами України і Польщі, зіграв свою роль у недопущенні найважчого перебігу подій «міграційної кризи» на польсько-білоруському кордоні, пом'якшив наслідки політизованої «прикордонної кризи» між Польщею й Україною в контексті блокадних дій перевізників та фермерів із польського боку кордону. На сьогодні постає питання оперативного обміну інформацією. Особливо те, що стосується повітряної обстановки в прикордонних регіонах. Взаємна інтеграція систем спостереження і детекції, взаємодія систем ППО — перший крок до забезпечення повітряного простору Польщі і посилення безпеки неба над Україною. Це стратегія *win-win*.

Мацей Копец, віцепреголова Комітету закордонних справ польського Сенату, на запитання про польську військову допомогу, відповів: «Ми не повинні припиняти це робити, ми не повинні піддаватися настроям, оскільки завжди краще вести війну на чужій території. І по можливості ми повинні ділитися і технікою, і навіть ноу-хау. Українці гинуть за нашу свободу, і ми повинні це розуміти у Польщі».

У цьому контексті слід зазначити, що рішення уряду Польщі у 2022 році щодо масової швидкої закупівлі бронетехніки виробництва Південної Кореї є прикладом імпульсивних імпровізацій на догоду компоненту передвибірчої риторики «озброюєм Польщу», в той час як озброювати було потрібно Україну. Закуплені танки К-2 та САУ К-9 стануть легкою здобиччю на полі бою, де домінують дрони з зоною ураження, більшою за дальність бою гармати танка чи САУ.

Зберегти досягнуте

На поточному етапі і в осяжній перспективі складно вести мову про розширення і поглиблення співпраці України й Польщі у військовій та військово-технічній сферах з огляду на суспільно-політичні процеси в обох країнах, які так чи інакше впливають на означені чутливі сфери. Важливо зберегти те, що вже напрацьовано за останні чотири роки.

Януш Онишкевич, відомий польський і європейський політик, двічі міністр оборони Польщі, 10 років тому, у жовтні 2015 року на польсько-українському форумі партнерства, організованому у Варшаві Фондом ім. Стефана Баторія та МФ «Відродження», сказав пророчі слова. Вони були звернені передусім до польських учасників, для їхнього кращого розуміння того, що відбувається на сході України (агресія Росії) і чим це загрожує Польщі. Ось уривок з його виступу, який не тільки свідчить про далекоглядність цього видатного державного діяча Польщі, але й про його глибоке розуміння ролі обох країн одна для одної, що мали би взяти до уваги сьогодні у Варшаві:

«... Тут мені пригадується наша аргументація щодо вступу нашої країни до НАТО. Одним з аргументів, уживаних у тій дискусії, було: якщо з'явиться невелика проблема з безпекою, то в принципі не потребуємо НАТО — якось самі собі порадимо. Натомість якщо з'явиться суттєва чи навіть підставова проблема, така, якій самі не будемо в стані протистояти, то це означатиме, що з цим зіткнеться також Західна Європа, бо від такої проблеми не вийде втекти. Ліпше протистояти їй за 600 кілометрів на схід від Берліна разом із Польщею, ніж 60 кілометрів на схід від

Берліна без Польщі. Сьогодні можна повторювати цю аргументацію, бо в Польщі вона добре зрозуміла: проблемі, що з'являється, ліпше протистояти над Доном, спільно з Україною, ніж над Віслою без участі Києва».

Останнє речення надзвичайно резонує з подіями 9 вересня 2025 року — актом російської агресії проти Польщі. Проблема прийшла з Дону до Сяну. Україна і зараз пропонує вирішувати спільну проблему відсічі агресії Росії спільними зусиллями — за нашу і вашу свободу та незалежність. Тому не варто бачити недругів один в одному, коли маємо ворога, який хоче і Україну, і Польщу стерти з мапи світу як незалежні держави.

Україна щодо Польщі. Рекомендації

Міхал Потоцький

Російське вторгнення в Україну у 2022 році було тим, що прийнято називати надзвичайною зміною обставин. Така ситуація відкриває можливість для повного переосмислення взаємин — у цьому випадку польсько-українських відносин.

Однак надзвичайно високі очікування, пробуджені на початку, знову завершилися глибоким розчаруванням — і то по обидва боки. Розчаруванням, за яке сьогодні всі ми розплачуємося антиукраїнським поворотом у польській політиці і, що ще гірше, хвилею ненависті, спрямованою проти біженців та іммігрантів з України. В цих умовах писати про очікування Варшави щодо зовнішньої політики України — завдання невдячне, але водночас неминуче. Польщу та Україну поєднує і надалі поєднуватиме глибока спільність долі, зумовлена подібним географічним розташуванням, значною культурною близькістю, а також схожим баченням загроз і оптимальних союзів.

Співпраця у цьому напрямку була б легшою, якби вдалося її інституціоналізувати за зразком Єлисейського договору. Франко-німецька угода зобов'язує уряди до регулярних консультацій на різних рівнях і тим самим фактично змушує до постійної роботи над проблемами. Про те, наскільки цього бракує у польсько-українських відносинах, свідчить зернова криза 2023 року, якої цілком можна було уникнути, якби політикам у двох столицях справді залежало на усуненні прогалин у транзиті української агропродукції через Польщу, на які заздалегідь указували експерти. Робота над аналогічним договором, умовно названим сарматським, тривала майже весь 2022 рік, але була зупинена на початку 2023 року рішенням керівництва партії Право і справедливість під впливом перших тріщин у польсько-українській військовій співпраці.

Інша річ, що й українська сторона не докладала особливих зусиль до укладення угоди, яка б оновила правові рамки співпраці, встановлені

вже архаїчною двосторонньою угодою 1992 року. Водночас, з огляду на різницю потенціалів та євроатлантичні амбіції Києва, саме Україні мало б більше залежати на такій формалізації співпраці. Серйозною проблемою у двосторонніх відносинах залишається взаємний патерналізм, а також переконання, присутнє на українському боці (можливо, частково скориговане останнім антиукраїнським поворотом у Польщі), що оскільки Україна є бар'єром між Польщею та Росією, то підтримка Варшавою інтеграційних прагнень України є чимось незаперечним, даним раз і назавжди, і не потребує додаткових зусиль. Це переконання врівноважується очікуванням частини польських еліт, що шлях України на Захід «за визначенням» має пролягати через Варшаву, а якщо це не так, то це нібито свідчить щонайменше про невдячність партнера.

Проекти **Сарматського трактату** передбачали положення, що регулюють співпрацю у сфері політики пам'яті. Суперечки щодо інтерпретації історичних трагедій — насамперед волинської трагедії та подій у Галичині — а також чинна у 2017–2024 роках заборона на пошук і ексгумацію жертв історичних катастроф роками залишалися «бомбою сповільненої дії». Остаточне надання дозволу на ексгумацію жертв паціфікації села Пужники, проведення поховальних церемоній у цьому селі та запевнення, що незабаром будуть ухвалені й інші дозволи, — кроки у правильному напрямку. Водночас у цій сфері варто уникати провокацій та пам'ятати про відмінності у чутливості партнерів. Тим більше, що непорозуміння не вдалося уникнути навіть у загальному позитивному досвіді, пов'язаному з похованнями в Пужниках. Так, на офіційній сторінці Українського інституту національної пам'яті спершу було помилково написано про «жертв радянських репресій» (запис згодом виправили).

Визнання того, що жертви злочинів заслуговують на християнський похорон, не повинно викликати суперечок у державі, яка в реальному часі зазнає злочинних дій Росії. Натомість питання оцінки лідерів українського націоналістичного підпілля вже викликає і ще довго викликатиме суперечки між Варшавою та Києвом. Виробити спільний погляд навряд чи можливо. Однак можна пом'якшувати настрої. Доброю основою могли б стати пропоновані ще у 2022 році неформальні домовленості, за якими польська влада відмовилася б від максималістичних вимог відкинути культ підпілля (символізований постаттю Степана Бандери) в обмін на відмову української сторони від вшанування осіб, безпосередньо відповідальних за волинську трагедію, таких як Роман Шухевич. Відкрите, щоправда, залишається питання, чи можна реалізувати неформальні угоди такого роду в демократичних і плюралістичних суспільствах.

Важливим елементом очікувань від української влади залишається також відмова від ескалації у внутрішньополітичних цілях у суперечках із партнером та готовність брати відповідальність за власні помилки. Йдеться не про інфантильні аргументи про нібито невдячність, а про вихідне припущення: у ситуації спільної загрози та глибокої спільності інтересів жодній зі сторін такі дії у довгостроковій перспективі не вигідні. Тому не повинні повторюватися випадки, коли протести на кордоні, організовані недержавними акторами (незалежно від їхньої негативної оцінки), публічно порівнюються президентом України на трибуні Генеральної Асамблеї ООН із політикою Росії, справедливо визначеною як терористична. Не є також надмірним очікування, щоб українська сторона принаймні відповідала на запити про правову допомогу — зокрема такі, що були подані після загибелі двох польських громадян унаслідок вибуху української ракети-перехоплювача в Переводові у 2022 році.

Окремим питанням є післявоєнна співпраця обох держав. Досі хронічною хворобою спільних проєктів був імполібізм. Не дочекалися реалізації — а часто навіть і спроб реалізації — ідеї, що з'являлися ще за часів Александра Квасневського: створення польсько-українського університету за зразком Віадріни; будівництва залізничного сполучення європейського стандарту з Києвом; продовження польської мережі автострад у напрямку Львова, Луцька і, в довгій перспективі, Києва (цю ідею нещодавно озвучував прем'єр Дональд Туск під час візиту до Києва); подвоєння кількості прикордонних переходів (обіцянка Петра Порошенка), або бодай запровадження спільного прикордонного контролю, що дозволив би цивілізувати умови перетину кордону; нарешті, спільного виробництва озброєнь. Ідеї про те, щоб на основі ноу-хау обох країн будувати гелікоптери, з'являлися ще за часів першого правління ПіС. Війна лише зробила ці потреби ще більш актуальними, а нещодавня атака російських безпілотників нагадала урядам, що вони мають багато чого запропонувати одне одному у сфері виробництва дронів і антидронових систем.

Післявоєнна відбудова, значною мірою профінансована європейськими країнами, може стати як шансом для реалізації великих проєктів, що зміцнять добросусідську співпрацю, так і джерелом розчарувань через змарновані можливості. Результат залежатиме також від прихильності та доброї волі української сторони. Хорошою нагодою для зацікавлення польських компаній у співучасті стане щорічна Конференція з відбудови України, яка у 2026 році відбудеться у Варшаві. Представники польського уряду, які займаються економічними відносинами з Києвом, кажуть,

що бізнесу часто бракує відваги планувати інвестиції в країні, де навіть після припинення вогню війна будь-якої миті може спалахнути знову. Йдеться не стільки про потребу у заохоченнях, скільки у конкретних інституційних гарантіях. Хотілося б, щоб ми як держава змогли відповісти на ці потреби під час варшавської конференції.

Питання до дискусії

- Як Польща може і повинна долучитися до спільних оборонних / зброярських проєктів з українцями з урахуванням додаткових коштів з європейської програми SAFE? Що в цьому контексті може запропонувати державна оборонна промисловість і приватний сектор? Які підводні рифи можуть виникнути?
- Чому не вдається реалізовувати амбітні інфраструктурні проєкти і як використати кошти на відбудову, щоб переламати цей імпресібілізм?
- Як узгодити стратегічну політичну мету — членство України в Європейському Союзі — з інтересами окремих секторів польської економіки, зокрема сільського господарства, щоб не підірвати європейські амбіції Києва і водночас не провокувати соціальних напружень у Польщі?
- Як подолати негативні антиукраїнські настрої в суспільстві? Як не допустити зірвання болісно народжуваних поступів у сфері історичної пам'яті, прикладом чого стали ексгумації й поховання у Пужниках?

Польща щодо України. Рекомендації

Сергій Сидоренко

Україна і Польща увійшли у період жорсткої турбулентності, яка для багатьох стала шоком і несподіванкою після сплеску взаємної симпатії на суспільному й урядовому рівнях у 2022 році. Однак останні два роки ситуація невпинно погіршується. Є підстави говорити про довгостроковий тренд, який отримує новий імпульс під час кожної нової виборчої кампанії. Але в інтересах обох столиць подолати цю кризу.

Для цього необхідно знайти шляхи, які будуть політично *doable*. Вирішивши лише частину проблем, можливо створити у суспільстві відчуття відновлення добросусідства. Йдеться саме про **суспільне сприйняття**, адже воно створює дороговказ для політиків. Тож зміна у сприйнятті дозволить розвернути тренд у відносинах та зіграє на користь обох держав-сусідів і їхніх народів.

Мета цієї статті — допомогти ідентифікувати напрями, де такі зміни можливі.

Що формує ставлення українців до Польщі

У пошуку можливостей для змін дуже важлива загальна оцінка — *helicopter view* — змін у сприйнятті Польщі українцями за останні десятиліття.

Для України Польща завжди була особливим сусідом. Поляків здавна сприймали як «найріднішу» націю у ЄС, найбільш зрозумілу і найбільш дружню до України. Протягом останніх 20-ти років¹ чи навіть ще з 90-их

---

1 В. Паніотто, *Динаміка ксенофобії й антисемітизму в Україні (1994–2007)*, Київський міжнародний інститут соціології, https://kiis.com.ua/materials/articles/xenophobia_antisemitism.pdf, с. 4 (доступи тут і далі: 2 листопада 2025).

років XX століття² соціологічні опитування підтверджували це. Краще ставлення, ніж до поляків, українці декларували лише до самих себе, до корінних народів України, і донедавна також до росіян і білорусів.

Важливо наголосити: **позитивне ставлення українців до Польщі існувало навіть без взаємності**. Адже до початку 2000-их років ставлення до українців у Польщі³ було переважно негативним. Така розбіжність була можливою зокрема через те, що 20–25 років тому небагато українців їздили до ЄС і персональні контакти не мали такого значення, як нині.

Також важливо, що для більшої частини України важкі сторінки спільної історії були майже невідомі або не відчувалися так персоналізовано, як для мешканців західних областей України, де були персональні та родинні спогади про період до 40-их років XX століття. У Польщі ці спогади, імовірно, відігравали більшу роль.

Що ж сформувало позитивний імідж Польщі в Україні?

Початкову базу створила культурна й мовна близькість; спільне минуле після Другої світової війни (Варшавський блок, боротьба за свободу, «Солідарність»); персональні контакти з поляками у радянські часи, які були частішими, ніж із представниками інших держав.

Та особлива шана до Польщі розвинулася в Україні у 2000-их роках. **Із вступом до ЄС Польща стала «рольовою моделлю», а також «адвокатом» у питаннях інтеграції України до Заходу.**

Термін «адвокат України в Європі» широко вживали українські медіа і політики. Іноді він опинявся у заявах Варшави⁴, хоча польські дипломати наголошували, що слово «адвокат» не зовсім відповідає ролі Польщі, для якої європейська Україна є також власним національним інтересом. Поза тим, Варшава роками демонструвала безумовну підтримку руху Києва в ЄС, і це зробило зміни останніх років ще більш болючими.

Водночас навіть у часи найбільшої довіри не йшлося про синхронізацію політики пам'яті та погляду на історію в Україні й у Польщі. Формула

2 Н.В. Панина, Е.И. Головаха, *Национальная толерантность и идентичность в Украине: опыт применения шкалы социальной дистанции в мониторинговом социологическом исследовании*, Соціологічний журнал 2006, ч. 3–4, <https://kiis.com.ua/materials/articles/Sociological%20journal%202006%20%233-4.pdf>, с. 10.

3 *Stosunek Polaków do innych narodów. Komunikat z badań*, CBOS, nr 25/2024, https://cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_025_24.PDF с. 6, 7.

4 *Minister Szczerki: Poland advocates Ukraine' Euro-Atlantic choice*, сайт президента Польщі, 17 лютого 2017, <http://bit.ly/4ptl7Lg>.

«Пробачаємо і просимо пробачення», що діяла у той час, не передбачає потреби знайти згоду у трактуванні болісних сторінок історії. Цей досвід доводить, що **розбіжності щодо історичних питань не обов'язково є перепорою для добросусідських відносин між Україною і Польщею.**

Тож зараз найефективніше буде зосередитися на вирішенні інших проблем — тих, де політичну позицію Польщі

- реально змінити;
- її зміна дасть помітний, відчутний вплив.

Європейський шлях України

Ключовим шоковим елементом для українців стала зміна риторики Варшави щодо майбутнього України в ЄС. За спостереженням автора, у Польщі дуже сильно недооцінюють цей фактор і вкладають інше значення у свою публічну позицію.

По-перше, для українців ідеться не лише про членство *per se*. Вступ до ЄС і раніше був для України питанням цивілізаційного вибору. Але після початку повномасштабної війни він став однією з **умов збереження української держави**. Заперечення перспективи членства або її піддрив за політичними мотивами сприймається багатьма як дія, спрямована проти самого існування України, а отже і проти української нації.

По-друге, у питанні вступу до ЄС Україна має досвід несправедливого ставлення до себе. ЄС тривалий час відмовлявся визнати навіть існування європейської перспективи в Україні. З початком великої війни це змінилося, але подальший рух заблокувала Угорщина. І це більше ніж просто затримка. Вікно розширення відкрите не назавжди, тож дії, спрямовані на гальмування руху до ЄС, можуть сприйматися як зрив європейського майбутнього взагалі, а отже як загроза Україні. А необережні заяви, що звучать від окремих польських політиків, **створюють відчуття, що коли Будапешт зніме вето — його місце займе Варшава.**

Це завело наші країни у спіраль недовіри. В Україні часто сприймають із підозрою навіть те, коли Польща правомірно відстоює свої економічні інтереси (що неодмінно відбувається під час вступних переговорів).

Рекомендації

Підтримка Польщею європейського майбутнього (роль «адвоката України») була ключовим елементом, що формував позитивне ставлення до

Польщі. Критично важливо переконати українців, що така підтримка зберігається.

Треба вийти зі «спіралі недовіри». Але очевидна рекомендація Варшаві «не робити як угорці» не є ефективною. Частина політиків далі висувати-ме публічні ультиматуми. Крім того, треба усвідомлювати, що **Польща не може підтримувати членство України «за будь-яку ціну»**. У процесі переговорів про вступ України до ЄС у Варшави неunikно виникатимуть вимоги до Києва.

Утім, Польща має невикористаний потенціал комунікування тих дій, де вона підтримує рух України до ЄС — їх багато, але вони лишаються непоміченими, і не з вини українців. Комунікація цієї політики допоможе «нормалізувати» дружбу з Україною в очах поляків. Мейнстрімом має стати правдива теза: членство України в ЄС вигідне Польщі, питання лише в умовах вступу.

Та, насамперед, польські політики мають усвідомити, наскільки екзистенційне значення для України має членство в ЄС, і враховувати це.

Торгівля і логістика

Із питанням руху до ЄС нерозривно пов'язана двостороння логістика.

В Україні серед лідерів думок є переконання, що блокування кордону у 2023–2024 роках було здійснене на штучних, надуманих підставах і було спробою неринковим шляхом зупинити торгівлю України з ЄС, а отже й економічну інтеграцію. Тоді в Україні був популярний жарт: «навіть у разі відновлення авіасполучення з Україною його швидко заблокують працівники LOT».

Скасування блокади дозволило мінімізувати її наслідки, які не увійшли у самопідживлювальну спіраль. Зокрема заклики до блокади польських товарів, які вже почали лунати, не набули популярності. Однак можливість поновлення торгової війни, яка вийде з-під контролю уряду — лишається.

Рекомендації

Крім очевидної рекомендації про нормативні зміни, які не дозволять блокувати кордон, варто приділити увагу комунікації всередині Польщі.

Наразі польський бізнес є головним бенефіціаром торгівлі з Україною, Польща має твердий профіцит торгівлі товарами. Але пояснення того,

що полякам вигідно торгувати з Україною, не видається достатнім. Хоча така пояснювальна робота допомогла би змінити ставлення до членства України в ЄС.

Варто пояснювати, що Польща у цьому разі може повторити шлях Німеччини, яка найбільше виграла від розширення 2004 року.

Україні важливо збільшувати логістичну пропускну здатність кордону і кількість нових пунктів пропуску. Також потрібне будівництво європейської колії (1435 мм) до Львова та інших українських міст. Цей проект став би флагманським і суттєво укріпив би переконання українського суспільства у тому, що Польща підтримує інтеграцію України до ЄС (а це становить стрижень сприйняття Варшави значною частиною українського суспільства).

Членство в НАТО

Ситуація подібна до тієї, що описана щодо підтримки членства ЄС. Хоча Польща не має подібного іміджу «адвоката України в НАТО», донедавна її підтримка була безумовною. Наразі політика Варшави щодо НАТО видається невизначеною.

Президент Навроцький робить заяви, які сприймаються у Києві як заперечення євроатлантичних перспектив. Уряд перебуває в опозиції до Навроцького, але не сперечається з ним щодо цього.

Така публічна комунікація з боку влади Польщі вже має наслідком корекцію суспільної думки. Більшість громадян Польщі виступають проти майбутнього України в НАТО⁵.

Рекомендації

У разі якщо представники уряду Польщі підтримують вступ України до НАТО, ця позиція потребує кращої комунікації. Публічні пояснення того, що НАТО у середньо- та довгостроковій перспективі є найдешевшою і найкращою безпековою гарантією для України, матимуть вплив і на українське, і на польське суспільства.

Якщо ж польські політики дійсно втратили підтримку руху України до НАТО, то це свідчить про потребу глибших змін.

---

5 Sondaż «Rzeczpospolitej»: Czy Polacy powinni popierać wejście Ukrainy do NATO, 4 вересня 2025, <https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art42950381-sondaz-rzeczpospolitej-czy-polacy-powinni-popierac-wejście-ukrainy-do-nato>.

Війна та безпека

Політика Польщі стосовно безпеки, схоже, ще не стала настільки серйозним подразником у двосторонніх відносинах, але рухається у цьому напрямку і несе значну небезпеку. Корекція позиції щодо НАТО є елементом цієї проблеми.

Інший приклад — позиція Польщі у рамках Coalition of the willing, яка для України є позбавленою сенсу і приносить розчарування. Так, Польща має суверенне право не брати участь у зусиллях зі встановлення і підтримання миру в Україні, але вона наполягає, що братиме таку участь, однак єдиним польським внеском у повоєнні «безпекові гарантії» буде робота логістичного хабу в Ряшеві.

Виникає риторичне питання: який сенс використовувати Ряшів для постачань до ЗСУ в післявоєнній реальності? Адже тоді працюватимуть українські аеропорти, а логістика через Ряшів буде суттєво дорожчою.

Є значні питання до позиції та допомоги Польщі також зараз. Зокрема, пояснення Варшави про відмову допомагати збивати дрони і ракети, які прямують до західного кордону України, звучить штучно і не викликає довіри. Йдеться про дії проти безпілотних апаратів. До того ж, відсутність схвалення НАТО ніколи не стримувала союзників від дій за межами Альянсу. Та навіть якщо потреба у спільній позиції НАТО існує — ми бачимо, що Польща не виявляє ініціативу у досягненні консенсусу.

І, нарешті, дивує ігнорування Польщею того унікального досвіду, який мають українські збройні сили через досвід війни з Росією. Це безперечно робить Україну контриб'ютором європейської безпеки, але Польща не демонструє зацікавленості у тому, щоби перебирати цей досвід.

Рекомендації

Зважаючи на те, що у польських виборців є природне бажання уникнути «імпорту війни» — і політики мають це бажання враховувати — важливо, щоби влада Польщі, по-перше, сама усвідомлювала, а по-друге, пояснювала своєму суспільству роль України як контриб'ютора безпеки.

Пошук і розвиток нових вимірів безпекової співпраці між Польщею і Україною вигідні обом сторонам, але основну вигоду вони несуть самій Польщі. Водночас для України така співпраця дасть відчуття, що Польщі не байдужий підсумок війни, що Варшава є союзником Києва. Відновлення символічних постачань озброєння та/або боєприпасів для

ЗСУ було би бажаним, але не є критично необхідним. Потреба Польщі переозброювати свою армію і стримувати можливе вторгнення РФ є зрозумілим. Але є й інші виміри співпраці.

Зокрема, вкрай важливо рухатися до вирішення запиту Києва про закриття неба і на допомогу Польщі у збиванні повітряних цілей над територією України. Це вигідно і самій Польщі, для безпечного здобуття бойового досвіду і посилення боеготовності.

Гуманітарні питання

На відміну від ситуації 20–25 років тому, тепер міжсуспільні зв'язки мають визначальну роль у формуванні сприйняття Польщі серед українців. У цій сфері ми маємо стрімкі негативні зміни. Численні повідомлення українців у Польщі про те, що вони відчують погіршення побутового ставлення до них, на додаток до законодавчих ініціатив (як-от обмеження допомоги) не лишають сумніву у системності проблеми.

Ці зміни мають комплексну природу, вони також пов'язані із загостренням суперечок із питань історії. Крім того, є очевидною боязнь поляків щодо можливої зміни електоральної картини в разі, якщо українці масово отримуватимуть громадянство.

Це робить украй складним розворот Варшави стосовно українських мігрантів. Поза тим, корективи є можливими — і у політиці, і в комунікації.

Рекомендації

Уряду варто розробити (та публічно представити) більш нюансовану політику стосовно українців, які проживають у Польщі — щоби адресувати основні занепокоєння, але водночас не створювати нові лінії напруження.

Наприклад, якщо проблемою є суспільна занепокоєність через те, що багато тисяч українців, які прибули до Польщі за програмою тимчасового захисту, можуть претендувати на громадянство — то досить законодавчих обмежень саме для цієї групи. Натомість надходять повідомлення, що проблеми відчують також ті, хто живе у Польщі понад 10 років.

Проблему загострення суспільного ставлення до українців неможливо змінити законодавчим рішенням, тут необхідна системна робота й підтримка різних партій та стейкхолдерів. Однак загальні зміни політики

і комунікації щодо України (у питанні ЄС, торгівлі, безпеки тощо) поступово коригуватимуть і суспільні нарративи.

Історія та складне минуле

Попри те, що складні сторінки історії і пов'язані з ними питання лишаються серед головних подразників у двосторонніх політичних та міжсуспільних відносинах, цей блок свідомо наведений у кінці дослідження. Не через його вагу, а через обмеженість варіантів дій, які могли би бути ефективними і політично можливими.

Є чимало експертних рекомендацій, які добре відомі сторонам, немає лише політичної волі та політичного простору для їхнього втілення. Тому головна рекомендація за цих умов — зменшити пріоритетність історичних питань у політичному дискурсі, не наголошувати на них там, де це не є необхідним. Натомість треба зробити **майбутнє, а не минуле** пріоритетом уваги суспільства.

А доки змістовний діалог з історичних питань не є можливим, належить сконцентруватися на практичній співпраці в економіці та за напрямками, які окреслені вище.

Біографічні довідки

Любов Акуленко — виконавча директорка Українського центру європейської політики, кандидатка наук з державного управління, експертка з європейської політики розширення та євроінтеграційних процесів в Україні. Випускниця Української школи політичних студій. Спільно з командою започаткувала інформаційно-адвокаційну кампанію «Сильніші разом», яка запустила ухвалення законодавства, необхідного для виконання Угоди про асоціацію з ЄС. Під її керівництвом УЦЄП розробив онлайн інструмент для моніторингу виконання Угоди про асоціацію «Навігатор Угоди», який сприяв створенню урядового онлайн інструменту для моніторингу переговорного процесу «Пульс вступу». Регулярно публічно коментує різні аспекти переговорного процесу, спільно з командою розробляє і пропонує ідеї для вдосконалення переговорного процесу між Україною та ЄС.

Едвін Бендик (Edwin Bendyk) — голова Фонду ім. Стефана Баторія. Журналіст, письменник, публіцист тижневика «Polityka». Займається темами цивілізації і взаємовідносинами між наукою і технікою, з одного боку, та політикою, економікою, культурою і суспільним життям, з іншого. Співзасновник Центру досліджень майбутнього в Collegium Civitas. Член Європейської ради з міжнародних відносин. Автор книжок: *Любов, війна, революція. Ескізи на час кризи (Miłość, wojna, rewolucja. Szkice na czas kryzysu, 2009)*, *Бунт мережі (Bunt sieci, 2012)*, *У Польщі, тобто скрізь. Про занепад і майбутнє світу (W Polsce, czyli wszędzie. Rzecz o upadku i przyszłości świata, 2020)*, *Правда після виборів 15 жовтня 2023 року (Prawda po wyborach 15 października 2023, 2024, ред., спільно з Пшемиславом Чаплінським і Пйотром Косевським)*. Веде блог «Antymatrix».

Олександра Булана — дослідниця й експертка з питань європейської інтеграції, кандидатка економічних наук, аналітикиня Українського центру європейської політики. Її дослідження зосереджені на державному управлінні, торгівлі, митній політиці й оподаткуванні у контексті європейської інтеграції України. Авторка численних публікацій про адаптацію українського законодавства до *acquis* ЄС та інші аспекти євроінтеграційних реформ.

Сергій Герасимчук — заступник виконавчого директора Ради зовнішньої політики «Українська призма», старший викладач кафедри міжнародних відносин Національного університету «Києво-Могилянська академія», член правління «Групи стратегічних та безпекових студій», випускник Програми ім. Лейна Кіркланда (2012), Естонської школи дипломатії (2015), Програми «Think Visegrad» (2017). Проводив дослідження у сфері безпеки та європейської інтеграції в Університеті Уппсали (Швеція) й Університеті Юстуса Лібіга (Німеччина).

Марія Голубицька — молодша аналітикиня Українського центру європейської політики, експертка у сфері європейського права і політики розширення ЄС. Закінчила Інститут міжнародних відносин ім. Тараса Шевченка, факультет міжнародного права за спеціальністю «Європейське право». Серед професійних інтересів — аналіз політики розширення ЄС, вивчення реформ та інституційної адаптації України до стандартів ЄС.

Сніжана Дяченко — докторантка European University Institute (Флоренція, Італія). Її поточний дослідницький проєкт спрямований на вивчення формування української національної ідентичності в контексті війни і переговорів про вступ до ЄС. У минулому працювала аналітикинею УЦЄП, фокусуючись на питаннях відносин між Україною і ЄС у сфері зовнішньої та безпекової політики, а також розширення ЄС. Випускниця Школи для аналітичних центрів (2024), організованої Німецькою радою зовнішніх відносин (Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik, DGAP). У рамках школи реалізувала проєкт щодо залучення українського громадянського суспільства до вступних переговорів з ЄС. Здобула ступінь магістра історії в Києво-Могилянській академії та Варшавському університеті, а також ступінь магістра з міжнародних відносин і дипломатії ЄС у Коледжі Європи в Брюгге.

Євген Магда — політолог, кандидат політичних наук, фахівець із питань гібридності. Професор ДУ «Київський авіаційний інститут», у 2012–2025 роках — доцент Видавничо-поліграфічного інституту КНУ ім. Ігоря Сікорського. Директор НУО «Інститут світової політики» з 2018 року, експерт ISANS. Автор книжок *Гібридна війна: вижити та перемогти* (2015), *Гібридна агресія Росії: уроки для Європи* (2017), *Шостий. Спогади про майбутнє* (2017), а також співавтор праці *Ігри відображень: якою Україну бачить світ* (2016). У 2017–2021 роках — член Громадської ради при МЗС України.

Міхал Потоцький (Michał Potocki) — редактор і журналіст видання «Dziennik Gazeta Prawna», спеціалізується на тематичі Східної Європи.

Співавтор книжок *Вовки живуть поза законом. Як Янукович програв Україну* (*Wilki żyją poza prawem. Jak Janukowycz przegrał Ukrainę*, 2015), *Кришталевий рояль. Зради і перемоги Петра Порошенка* (*Kryształowy fortepian. Zdrady i zwycięstwa Petra Poroszenki*, 2016), *Чорне золото. Війни за вугілля з Донбасу* (*Czarne złoto. Wojny o węgiel z Donbasu*, 2020) та *Партизани. Журналісти у прицілі Лукашенка* (*Partyzanci. Dziennikarze na celowniku Łukaszenki*, 2021). Викладав на Післядипломних східних студіях Варшавського університету. Лауреат журналістських відзнак Belarus in Focus 2012, Grand Press 2018 (у категорії «спеціалізована журналістика») та Премії ім. Даріуша Фікуса 2019 року.

Томаш Савчук (Tomasz Sawczuk) — старший аналітик із питань публічної політики і європейських справ у Polityka Insight. Раніше очолював політичний відділ тижневика «Kultura Liberalna». Доктор філософії, закінчив юридичний і філософський факультети Варшавського університету. Автор статей і книжок з політики та політичної філософії.

Яцек Севера (Jacek Siewiera) — лікар, юрист і підполковник Війська польського (у відставці). У 2022–2025 роках — голова Бюро національної безпеки, радник президента Польщі Анджея Дуди під час війни в Україні. Старший науковий співробітник Atlantic Council. Спеціалізується на національній безпеці, технологіях подвійного призначення та кризовому управлінні. Засновник першої в Центральній Європі Клініки гіпербаричної медицини для збройних сил та організатор найбільшого в регіоні Центру цивільного порятунку.

Fundacja im. Stefana Batorego

ul. Sapieżyńska 10a

00-215 Warszawa

tel. (48 22) 536 02 00

fax (48 22) 536 02 20

batory@batory.org.pl

www.batory.org.pl

В інтересах Польщі та України, щоб взаємна співпраця розвивалася якнайкраще. Однак не можна забувати про умови, які формують цю співпрацю. Небезпечною ілюзією було б переконання, що заради чіткої і спільної стратегічної мети можна проігнорувати ці умови і забути про асиметрію, що впливає з різного сприйняття ресурсів, якими володіють обидві держави. Набагато кращим способом подолання викликів є ретельний аналіз і якомога точніше представлення складності польсько-українських відносин. Тільки такі знання, що спираються на факти, а не ілюзії, дають змогу будувати ефективні взаємовідносини.

Фонд ім. Стефана Баторія вже багато років керується цим засновком, уживаючи заходів на користь польсько-українських відносин. З початку повномасштабної війни ми інтенсифікували цю роботу, підготувавши, зокрема, низку аналітичних досліджень, створених експертними групами з Польщі та України. Ця збірка текстів, яка є спробою підбити підсумки польсько-українських відносин із 2022 року, стала результатом застосування саме цього методу опису з двох перспектив водночас. Вона містить аналіз еволюції взаємовідносин у сфері військової й оборонної промисловостей, зовнішньої політики, міграції та інтеграції, економіки і торгівлі, культури та пам'яті, а також громадської думки. Показуючи в одному дослідженні польську й українську перспективи, ми виявляємо їхню асиметричність. Навіть якщо в багатьох випадках не можемо зменшити цю асиметрію, то мусимо намагатися її зрозуміти.